…ҮДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 40-дэхи жэлээ гарана

УРЯАД ҮНЭН

Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

(…172) 1963 оной май 12, воскресени Сэн 2 мүнгэн

Үглөөдэр Улаан-Үдэ хотодо Сибириин, Алас-Дурна зүгэй республика, область болон хизаарнуудай түрүү хонишодой семинар нээгдэхэнь.

Семинарта хабаадагшадта үнэн зүрхэнэй халуун баяр хүргэе!

…ан алтаараа суурхаял

…ида, арад зоной хэрэглэлдэ …эй зүйл — ноohо абалгые хо…ада 1960 онойхиhоо 3—3,2 да…оор КПСС-эй Программа до…хай. Мүн энэ хугасаа соо хо… 1,9 дахин олошоржо, ашаг …эшэлхэ байна.

…шухала удхатай иимэ ехэ зо…эдэ манай республикын кол…ohэдынгөө хубитые оруулха …Центральна Комитедэй сен…эй (1953 он) hүүлээр манай …олхоз, совхозуудай хонишод …туйлаа. Жэшээнь, хониной …оной январиин 1-нэй мэдээгээр …рходоо 1,7 дахин олошоржо, …а 3,5 дахин ехэ болоо. Энэ ху…-Шэбэрэй үйлэдбэриин управ…уд хонин hүрэгөө 2,9 дахин …оohо абалгаяа 5,2 дахин нэ…

… республикын колхозуудта …шэмэ багатай хонид үсхэбэри…риhөөнь оройдоо 1—1,2 кило…йшалагдадаг байhан аад, му…, совхозууд нарин, нарибтар …і боложо, дунда зэргээр хо… килограмм ноohо хайшална.

…ар ноohотой хонид илангаяа … Хяагтын болон Баргажанай …правленинүүдэй ажахынуудта …и зарим колхоз, совхозуудта …эмэтэй, ноohо hайнтай хонид …орьёогой, Анаагай, Хурамхаа… Карл Марксын нэрэмжэтэ …беда» (Мухар-Шэбэр), Карл …жэтэ (Сэлэнгэ) колхозуудта … дунда зэргээр 4—4,5 кило…haa 8—11 килограмм хүрэтэр …ооhон хайшалагдадаг.

…колхоз, совхозуудтахи эдлүү…0 га бүридэ 58 хонин, 159 ки…хүртэдэг haa, Борьёогой сов…і хүртэнэ. Тус совхоздо хони…ллгой олошоруулха, тэрэнэй …шэлүүлхэ ехэхэн хүдэлмэри … эндэ бүхы хонидойнь 64 … үүлтэрэй, шанар муутай хо…өө 75 процентнь нарин ноohо…арибтар ноohотой хонид бо…ин бүриhөө ноohо хайшалал… болгогдоо. Мүн ноohонойнь …ригөөр хямдараа.

…уд бүхы хонишодой эрмэл… ашаар туйлагдаа. Борьёо…алша бэрхэ хонишодой too …но. Тэдэнэй дунда Даша-Ни…аши-Цырен Дуринов, Дамба …сад бии. Ахалагша хонишон …ич Норбоевой отарын ажал …ээ болгон хараад үзэе. Энэ … «Республикын эрхим хони…шэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн …дэ нүхэр Норбоев жэл бүри …үриhөө 100—110 хурьга аба…огүйгөөр түлжүүлжэ, хонин … кг. hайн шанартай ноohо … Мүн хонишод: СССР-эй Верховно Соведэй депутат Цынгэ Буянтуев (Хэжэнгын совхоз), Социалис Ажалай Герой Балдама Доржиева («Эрдэм» совхоз), Шалсама Цыремпилова (Баргажан) болон бусад жэл бүри хони үсхэбэрилхэ, ноohо хайшалха талаар амжалта туйлана.

Манай республикын хонишодой урда тон ехэ, харюусалгатай уялганууд табигданхай. 1968 ондо республикамнай хахалагдадаг газарай 100 га бүридэ 75 центнер мяха, эдлүүриин бүхы газарай 100 га бүридэ 16 центнер мяха абадаг болохо зорилготой. Мүн энэ хугасаа соо ноohо абалга 2,5 дахин ехэ болохоор хараалагдана. Энээниие дүүргэхэ хэрэгтэ хонишод хубитаяа оруулха.

Гэхэтэй хамта манай республикын колхоз, совхозуудта хонидой ашаг шэмэ үшөөл бага байhаар. Дунда зэргээр хонин бүриhөө оройдоо 2,7 кг. ноohон хайшалагдана. Энэмнай тон бага гээшэ.

Саашадаа түл олоор абаха, ноohо ехээр хайшалдаг болохын тула хониной үүлтэрые эрид hайжаруулха шухала. Энээниие амжалтатайгаар шиидхэхын тулада хонидые илгажа, отарануудые зүбөөр бүридхэхэ хэрэгтэй.

Хонин ажалаар түрүүлжэ ябадаг республикын ажахынуудта хэдэн племхозууд байгуулагдажа, саашадаа племенной заводууд болгогдохоор хараалагдана.

Хонидой үүлтэрые hайжаруулхын тула хусануудые зүбөөр илгажа, тэдэнииие hайнаар эдеэлүүлхэ хэрэгтэй. Энэ шухала хэрэгтэ олонхи ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд анхаралаа багаар хандуулна. Энээниие зайсуулхын тула бүхы колхоз, совхозуудта хуса үсхэбэрилхэ түсэб үгтэнхэй. Мүнөө манай республика дотор 10 гара мянган хусануудые үсхэбэрилжэ байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ манай республикын колхоз, совхозуудта эхэ хонидой too нилээд олошоржо, мүнөө 57,1 процентдэ хүрөө.

Зарим хэмжээн абтажа байбашье, республикын ажахынууд hүүлэй жэлнүүдтэ хонидые бардам хүрэхэ тэжээлээр хангажа үшөөл шаданагүй. Энэ хадаа хони үсхэбэрилхэ хэрэгые хойшонь татана.

Үүлтэр hайнтай хонидые саашадаа улам олошоруулха, тэрэнэй ашаг шэмые эрид дээшэлүүлхын тула дутуу дундануудаа зайсуулжа, түл абалгые hайнаар эмхидхэхэ шухала.

Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд хонидые үүлтэр үүлтэрээрнь илгажа, ашаг шэмыень хаража, отарануудые бүридүүлхэ ёhотой.

Манай республикын зарим колхоз, совхозуудта хонидой бруцелёз, диктикаулёз гэхэ мэтэ үбшөөр үбшэлхэ ушарнууд тохёолдоно. Энээн дээрэhээ боложо хонид, илангаяа хурьгад, олоор гарза хоролтодо ороно. Энээниие усадхахын тула манай республикын научна хүдэлмэрилэгшэд, ветеринарна мэргэжэлтэд зохихо хэмжээнүүдые абаха аабза гэжэ найдагдана.

Р. ПИЛДАНОВ,
М. ИЛЬИН,
зоотехнигүүд.

Республикымнай суута хонишод—замай залууршад

Мухар-Шэбэрэй «Эрдэм» совхозой хонишон, Социалис Ажалай Герой **Балдама Доржиева.**

Зэдын Борьёогой совхозой түрүү хонишон **Дамба Норбоев.**

Хориин Чисаанын совхозой эрхим хонишон **Намсалма Дулмаева.**

Хэжэнгын совхозой солото хонишон, СССР-эй Верховно Соведэй депутат **Цынгэ Буянтуев.**

ТҮРҮҮ ДҮЙ ДҮРШЭЛЫЕ БҮХЫ ХОНИШОДОЙНГОО ШАДАБАРИ БОЛГОЁ

Сибириин, Алас-Дурна зүгэй хонишодой зональна семинар үнгэргэхэ эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ Г. П. ТЮМЕҺЦЕВЭЙ хөөрөөн

10 область, хизаар, автономито республикануудhaa айлшад — хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй делегацинууд республикадамнай ерээд байна. Тэдэнэй дунда Алтайн, Красноярска, Примориин хизаарнуудай, Кемеровскэ, Новосибирскэ, Омско, Эрхүүгэй, Шэтын, Амарай областьнуудай, Тувагай АССР-эй түлөөлэгшэд бии. Үглөөдэр Улаан-Үдэдэмнай Сибириин болон Алас-Дурна зүгэй хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй зональна семинар нээгдэхэнь.

Энэ семинарта тэдэ область, хизаар, республикануудай 80 гаран түлөөлэгшэд, мүн манай республикаhaa 100 гаран хүнүүд байлсаха юм. Эндэ хонин ажалай түрүүшүүл, РСФСР-эй автономито республиканuудай хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министерствэнүүдэй харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, область, хизаарнуудай управлениин түлөөлэгшэд, колхоз, совхозуудай, үйлэдбэриин управленинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, хүдөө ажахын продуктнуудай шанарые шалгаха гүрэнэй инспекторнууд байлсаха.

Семинарай зорилго юуб гэхэдэ, хонин ажалай түрүүшүүлэй дүй дүршэл, эрдэм наукын туйлалтануудтай танилсаха, ноohоной шанарые hайжаруулха, гүрэндэ худалдаха, тушааха асуудалнууд зүбшэн хэлсэтдэхэ байна. Мүн ажахынуудай продукциин, түүхэй эдэй талаар промышленностиин эрилтэнүүдые хангаха, бэлэдхэлэй стандартые сахиха гуримтай танилсаха юм. Хонин ажалаа эрид хүгжөөжэ, Зүүн Сибириин зонодо эрхим hайн үүлтэрэй хонидые үсхэбэрилдэг болохын тула область, хизаар, республикануудай хоорондо дүй дүршэлөө саг үргэлжэ халан абалсажа байха шухала болоно. Тиимэhээ зарлагдахаяа байhан энэ зональна семинар Алтайн хизаарай, Шэтын, Омско, Новосибирскэ болон бусад областьнуудай хонишодтө ехэхэн hургаал боложо үгэхэнь лабтай. Манай республикын хонин ажалай хүдэлмэрилэгшэд бусад областьнуудай түрүү хонишодой баян дүй дүршэлые ажалдаа нэбтэрүүлхэ гэжэ баhал оролдохо бэзэ гэжэ найдагдана. Нүгөө талаhаань абахада, манайшье хонишодой ажалда бусадай hонирхомоор, тэдэндэ hургаал боломоор дүй дүршэл, онол арга бии байха.

Буряад оронойнмнай колхоз, совхозуудай хонишод hүүлэй арбан жэлэй туршада ажал хүдэлмэридөө горитой амжалта туйлаа гээшэ. Хонидой ноohон ехээр абтадаг болохоhоо гадна, мүн шанарынь эрид hайжараа. Бүхы абтаhан ноohоной 96 процентнь нарин, нарибтар байна. Манай эндэхи шэрүүн уларилда тэсэмгэй холимог үүлтэрэй нарин ноohотой хонид олонхи колхоз, совхозуудта бии болонхой. Илангаяа Борьёогой, Анаагай, Хурамхаанай, «Эрдэм» совхозуудта, Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ, Хяагтын Карл Марксын нэрэмжэтэ, Мухар-Шэбэрэй «Победа» болон бусад колхозуудта тиимэ шэнэ, эрхим hайн үүлтэрэй хонид олошоржо байна.

Хонин ажалые хурдан түргэнөөр хүгжөөлсэжэ байhан түрүүшүүл — хонишод, техник-үрэжүүлэгшэд, зоотехнигүүд республика дотор олон.

Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада республикымнай олохон ажахынуудай үүсхэлшэ түрүү хонишод жэжэ отарануудые томодхоод, ажахын тоосоондо оруулжа, комплексно бригадануудые эмхидхээ, абтаhан продукциин хэмжээгээр түлөөhөө абадаг болоо. Энэ тон hайшаалтай хэрэг үүсхэhэн суута хонишон Цынгэ Буянтуев тухай Н. С. Хрущев Сибириин хүдөө ажахын түрүүшүүлэй Новосибирскдэ болоhон зүблөөн дээрэ (1962 он) тон халуунаар дурдан хэлэhэн юм.

Эдэ бүхы дүй дүршэл тухайдаа түрүү хонишод, мэргэжэлтэд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд энэ зүблөөн дээрэ хэлэжэ, хөөрэжэ [illegible] үгэхэ байhаниинь лабтай.

Семинарта хабаадагшад Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Знамя Ленина» колхоздо, «Эрдэм» совхоздо, мүн Ивалгын жэшээтэ туршалгын ажахын хонишодой бригаданuудта ошожо, Улаан-Үдын мяха-консервын комбинат, ноohо угаажа, илгажа болбосоруулха фабрикада хүрэжэ, ажалыень хараха юм.

Хонишодой «ургаса хуряалгын» хаhа — хонидой ноohо хайшалалга дүтэлжэ байна. Тиимэhээ Ивалгын туршалгын-жэшээтэ ажахыда хонидой ноohые оренбургынхидай жэшээгээр хайшалха дүй дүршэл харуулагдаха, тусхай хэшээл үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Тус хэшээлые РСФСР-эй Министерствын инструктор Г. И. Рыбин үнгэргэхэ, мүн Ставропольhoo ерэhэн хонидой ноohо хайшалалгын мастер нүхэр Аджиньязов түрүү аргаар ноohо хайшалха дүй дүршэлтэеэ сугларагшадые танилсуулха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Семинарта хабаадахын тула Новосибирскэ областьhoo ерэhэн түлөөлэгшэд В. М. Васечко (зүүн гарhaa), Р. С. Иманкулов, П. Н. Величко, А. П. Шарапов, Б. Г. Скоробрещук, М. П. Величко, С. Х. Бегшенов, В. В. Гавлов, Е. Г. Григорьев гэгшэд хөөрэлдэжэ байна.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Ажилгаан дохёо

…ЗАР ИИМЭЭР …ЖА БОЛОХОГҮЙ

… таарамжагүй …айнгаа та…ожо ороод, …эр унжа…даа голодоhо …р баримта…эрэй үйлэд…иин зарим …эгдэнэ.

…зой Новосре…хид газараа …а таряалан …ёо зөөжэ …лоходо тэрэ…тораар ха…ой hолоомо …дана, ажа…

…хи газарынь … байгаад, …дo эбдэрнэ, …ние хаха…үүрнь маа…-гэжэ меха…оно.

…ай хахалhан … тиимэ гэхэ … хэмгүй гүй…нхай. Иимэ …эн газарта …мар ургаса

Отделениин агрономууд Мухин, Петровский гэгшэд энээниие хаража, мэдэжэ байбашье, тодорхой хэмжээ абанагүй. Зэмэтэй хүндэнь тэрэ газарые дахин хахалуулха тушаа юушье хэнэгүй.

— Нэгэ газарта 4—5 агрегат hубаряад ябадаг аад, хэнэйньшье далан гаргаhан, муугаар хахалhаниинь мэдэгдэхэгүй байна,—гээд тэдэ урда урдаhаа харалдана.

XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо Куприяновай хүтэлбэрилдэг бригадада hолоомонhoo сэбэрлэгдээгүй поли хахалхадаа, мүн механизаторнуудай ажалдаа хайша хэрэгээр хандаhанhaa боложо, баhал тарянанай газар муугаар элдүүрилэгдэнэ.

Энээн тушаа партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй нютагай булгэм, постнууд яаралтай хэмжээ абаха ёhотой. Тарилгын хүдэлмэриие иимэ шанар муутайгаар хэжэ болохогүй бшуу.

М. Смолин.

Баярта мэдээсэлнүүд

ХОРИ. (Телефоноор абтаба). Анаагай совхозой зургаадахи фермын механизаторнууд Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозойхидой уряа бэшэгые hайшаан дэмжээд, хабарай тарилгын хүдэлмэриие богонихон болзор соо, шанар hайнтайгаар дүүргэхэ гэhэн социалис уялга абаhан байгаа.

Тарилгын түрүүшын үдэрнүүдhээ эхилжэ, фермын механизаторнууд трактор, машинаа бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглажа, совхоз соогоо эгээн түрүүлэн эртын ороohото ургамалнуудые тарижа дүүргэээ. Бүхыдөө эндэ 1030 гектар эртын ороohото ургамалнууд, тэрэ тоодо 880 гектарта шэниисэ hайн шанартайгаар таригдаа.

Эндэхи таряан ажалай бригадын механизаторнууд Владимир Тюменцев, Анвар Имэмов гэгшэд үдэр бүри 35 гектарай оронда 40—50 гектар ороohото ургамалнуудые ходо таридаг байгаа.

Зургаадахи фермын механизаторнуудай hүүлээр үсэглэдэр гурбадахи фермынхид эртын ороohото ургамалнуудые тарижа дүүргэhэн тухайгаа мэдээсэ.

Амжалтаараа улам урмашаад...

«Прибайкалец» колхозой кукурузашан Илларион Балаганскиин даадаг звеногойхид нёдондо 70 гектар таряалан дээрэhээ га бүриин 250 центнер ногоон эшэ набша ургуулжа, үнеэн бүридэ 10 тонно хүртэхөөр силос дараhан байгаа.

— Үнгэрэгшэ жэлэйнгээ амжалтаар урмашаад, байгша ондо бүри оролдосотойгоор хүдэлхэ, 140 гектарта пропашной ургамалнуудые тариха, тэрэ тоодо 85 га дээрэнь кукуруза ургуулхаар шиидээбди. Уялгамнай — гектарай 320 центнер. Үнэхөөр оролдоод хүдэлбэл, зориhондо заабол хүрэхэ гэжэ hанагдана,— гээд нүхэр Балаганский хөөрэнэ.

Звеногойхид даажа абаhан хоёр трактор, кукурузынгаа сеялкэ, культиватор болон бусад зэмсэг, түхеэрэлгэнүүдээ үни хада заhабарилжа, түгэс бэлэн болгоо hэн. Эдэ үдэрнүүдтэ тэдэнэр таряалан дээрээ наг шэбхэ түлэг зөөжэ байнхай. Үнгэрhэн 3 hарын туршада кукурузын газарта 1400 тонно шэбхэ зөөгдөө. Мүнөө үдэр бүри 20 тонно шэбхэ гаргана. Тэрэшэлэн «Буковинская-3» сортын үрэhэ нара, hалхинда гаргажа шанаржуулаад, хордожо бэлэн болгоо.

Б. Сотнич.
Кабанскын үйлэдбэриин управлениин парткомой инструктор.

Тарилгын агротехникэ хазагайруулагшад хэhээгдэнэ

Зэдын управлениин дэргэдэхи партийно-гүрэнэй хиналтын комитедтэ

Энэ жэлэй хабарай тарилга саг соогоо шанар hайнтайгаар хэгдэжэ дүүргэгдэхэ ёhотой. Байгша оной хабарай уларил хэды таарамжагүй, хүйтэн байбашье hаань, Зэдын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай тракторно-таряан ажалай түрүү бригаданууд, отделенинүүд энэ хүдэлмэри саг соонь, шанар hайнтайгаар үнгэргэжэ байна.

Гэбэшье энэ управлениин партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй хэhэн шалгалтаар колхоз, совхозуудай зарим бригада, отделенинүүд хабарай полевой хүдэлмэриие шанар муутайгаар, агротехникын эрилтэ сахингүй үнгэргэжэ байhан баримтанууд элирүүлэгдэбэ.

Борьёогой совхозой 1-дэхи фермын Сагаан-Хүтэл гэжэ газарта 1900 центнер шэниисэ хордогдонгүй таригдашаhан баримта үзэгдөө. Мүн тэндэхи газар тон гүйхэнөөр, предплужниггүйгөөр хахалагдаhан байха юм. Гурбан гектар газарта шэниисын тарилга эбдэрхэй сеялкээр хэгдээ. Хабарай тарилгын үедэ тус фермэдэ хүдэлхэ даабаритай байhан совхозой главна агроном нүхэр Зайцев, тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир нүхэр Синицын энэ хэрэгтэ тон харюусалгагүйгөөр хандажа, тарилгын шанарай хойноhoo ямаршье хиналта хээгүй байба. Хордогдоогүй үрэhөөр тарилга хэхэдэ, ургасада ямаршье муу юумэ болохогүй гэжэ агроном Зайцев тон буруу hанал баримтална. Гадна газараа гүйхэнөөр хахалуулhан шалтагаанаа шулуутай хурьhэндэ тохоно. Тэрэ газарынь гансашье мүнөө жэлдэ бэшэ, урда жэлнүүдтэ hайнаар хахалагдажа, тарилга хэгдэдэг байhан хурьhэн юм.

Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи отделенидэ 114 гектар дээрэ горох муугаар элдүүрилэгдэhэн, тэгшэ бэшэ нюруутай хурьhэндэ, агротехникын заабари сахигдангүй таригдаhан байна. Үрэhэ хүрэнгэнь 2-6 сантиметр гүнзэгыдэ таригдаhан, тиигээд хаягдаhан үрэhэнэйнь 10 процент газар дээрээ гарашоо гэжэ шалгалтаар элирүүлэгдээ. Энэ үнэтэ ургамалай тарилгада колхозой агроном нүхэр Лумбунов, тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир нүхэр Дамдянов хайхарамжагүйгөөр хандаа.

«Коммунизм» колхозой 2-дохи отделени тарилгын агротехникэ мүн лэ болошогүйгөөр хазагайруулhан байна. Юуб гэхэдэ, Баруун-Залаа гэжэ газарта таригдаhан шэниисын 120 гектар талмай далантайгаар, муугаар элдүүрилэгдэhэн байба. Үрэhэнииньшье хурьhэндэ тон гүйхэнөөр hуулгагдашоо. Тиихэ мүртөө тариhан газараа катогоор даруулан жэгдэрүүлээгүй байха юм. Тэрэшэлэн тарилгань сэбэрлэгдээгүй үрэhөөр хэгдээ. Дурсагдаhан отделениин тоог дээрэхи 500 центнер ешмээнэй үрэhэн муугаар хадагалагдаhан дээрэhээ гуташоо. Отделениин агроном нүхэр Дармаевай тарилгын хүдэлмэриин шанар шалгадаггүй, ороohо хадагалдаг склад руугаа хүлөөшье табидаггүй, хүрэнгын ороohоной ямар байhаниие үзэдэггүй дээрэhээнь тарилгаяа иимэ муу шанартайгаар хэнэ. Таряа хадагалдаг складые даагша нүхэр Цыдыпов хиналтын hула байhаниие hамбаашалан, haнаа амар, hаланаар, хайша хэрэгээр хүдэлөө.

Зэдын колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин главна агроном нүхэр Кулик Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ, «Коммунизм» колхозуудта тарилгын агротехникын хазагайруулагдажа байhые обёороогүй.

Управлениин партийно-гүрэнэй хиналтын комитедэй заседани хабарай полевой хүдэлмэридэ ушарhан эдэ дутагдалнууд тушаа тракторно-таряан ажалай бригадын бригадирнуудай, агрономуудай, отделенинүүдые даагшадай тоосоое дуулажа, шанга hануулга хэбэ. Зариманда партийна шанга зэмэ соносхожо, мүнгэн яла тохоhон байха юм.

Тэрэшэлэн Борьёогой совхозой директор нүхэр Хомутовой, «Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Мурхоновой, Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Жаргаловай хабарай тарилгын шанар тушаа эрилтэ багатайгаар хандаhыень тэмдэглээ.

Н. Цыбенов,
манай тусхай корр.

Республикынгаа 40 жэлэй ойе угтуулан

ХЭЛЭҺЭНДЭЭ ХҮРЭХӨӨР АЖАЛЛАНАД

Барилгашадай ажал ехэ хүндэтэй. Манай орон дотор бодхоогдожо байһан шэнэ предприяти, гэр байранууд тэдэнэй гараар бүтээгдэжэ, ашаглалгада тушаагдажа байна.

Барилгашан гэһэн хүндэтэ нэрэеэ ажал хэрэгээрээ харюулха, республикынгаа 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ эрхим бэлэгүүдые барихаар шиидэһэн Татарский ключ гэжэ барилгын управлениин хүдэлмэришэд эршэмтэй шангар ажаллана. Бүри хэдыхэн жэлэй саада тээхэнэ ой тайга байһан газарта хүдэлмэришэнэй тосхон урган бодоо, хоёр дабхар шулуун шэнэ гэрнүүд баригдаа. Энэ жэлдэ промтоварна магазин, хубсаһа угаадаг газартай бани, нэгэ доро 50 хүнэй эдеэлхэ столово баригдахаар хараалагдаһай. Һаяар шэнэ пекарни ашаглалгада тушаагдахань, клуб капитальнаар заһабарилагдаа.

Барилгада һомолоодоһон мүнгэ зөөрине хэрэглэхэ түрүүшын кварталай түсэб 108 процент, гэр байра бариха даабари 276 процент дүүргэгдэһэн байгаа. Барилгашад ажалайгаа эршэ зааше һэлэрүүлангүйгөөр, бүри ехэ амжалта туйлахаар зоригжонхой.

Ажалдаа үнэн сэхээр хандажа, замай залууршад гэжэ суурхажа ябаһан түрүү хүдэлмэришэд эндэ ябала олон. Коммунис ажалай нэрэ хүндэдэ хүртэлэсэхын тула мүрысөөдэг нүхэр Микявичус гэгшын модошо дархашуулай бригада даабари һара бүхэндэ 136 процент хүргэдэг болонхой. Тэдэнэй бүтээһэн ажал ходо һайн шанартайгаар сэгнэгдэдэг. Тэдэнэр апрелиингээ түсэб 25-най үдэр дүүргэһэн байгаа.

Нүхэр Худорошко гэгшын даадаг автомашинануудые заһабарилдаг бригада бүтээсэ ехэтэй ажалаараа мүн лэ суурхана. Автослесарь Жуков, электрослесарь Павлюченко тэдэнэй дундаһаа түрүүлнэ. Есаковагай, Абрамовагай хүтэлбэрилдэг штукатурщигуудай бригаданууд даабаряа һара бүхэндэ 120 процент дүүргэнэ. Штукатуршад Максимова, Ошуркова, Захарова болон бусад түрүүшүүл оролдосотой ажалай жэшээ харуулһаар үшинэй. Эндэхи гаражай хүдэлмэришэд коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргэдэ хүртэлсэхэ оролдон, абаһан уялгаяа хэрэг дээрэнь бэелүүлхые оролдоно. Тэдэнэй зарим ажалдаа коммунис ёһоор хандаха, бэеэ һайнаар абажа ябаха, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ гэһэн коммунизм байгуулагшын ёһо гурим нарийнаар сахижа, бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллана, һуралсана. Жэшээлхэдэ, модо шэрэдэг автомашинын жолоошон Портнягин, самосвал машинын жолоодогшод Голых, Манзуров, Тарабукин, жолоошод Пропин, Беин, Колобов, Матвеев болон бусад ажалдаа коммунис ёһоор хандалгын ёһотой жэшээ харуулна.

Эндэхи хүдэлмэришэд Буряадай АССР-эй 40 жэлэй ойе ажалай бэлэгтэйгээр угтаха байһанаа мэдүүлнэ. Тэдэнэй үгэдөө хүрэхэнь лабтай.

Н. Кучумов.

Анна Мусоновагай даадаг коммунис ажалай бригада электромоторой статорнуудта катушка тааруулан һуулгаха даабаритай юм. Энэ ажал ехэ орёо, харюусалгатайшье. Тэрэнние дүүргэхэдээ технологическа эрилтэ наринаар сахиха ёһотой гээшэ. Тингээтүй һаа, электромото... хүдэлхэдэ статор гэжэ деталь эбдэржэ болохо. Тус бригадынхид ...ушка бүхэнние наринаар хинан шалгадаг.

«Электромашина» заводой хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ энэ бригадынхид ходо ябалсана. Тингэжэ бүтээһэн продукцяа гансал эрхим һайн шанартайгаар тушаадаг байна. Жэшээлхэдэ апрелиингээ түсэб үлүүлэн дүүргээд, даабариһаа гадуур 10 статорта катушка тааруулан һуулгаа һэн. Буряадай республикын тогтоһоор 40 жэлэй ойн һайндэрые ажалай амжалтаар угтаха гэжэ шиидэһэн тус бригадынхид дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ уялга абаад, май һарынгаа графигые уридлажа ябана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Анна Мусонова статорнуудта һуулгагдаха катушка шалгажа байна. Н. ДЕМИНОЙ фото.

Зүүн-Сибиирин арадай ажахын совའэ

Хүнгэн, зохид, гоё гутал хэрэгтэй

Зүүн-Сибиирин экономическа районой арадай ажахын совет гутал олоор оёдог болохо, ассортиментыень олошоруулха, шаарыень һайжаруулха тухай асуудал һаяхан өөрынгөө заседани дээрэ зүбшэн хэлсэбэ.

Экономическа районой гуталай, арһанай предприятинуудай ажал хангалтагүй, тэдэнэй бүтээн гаргадаг продукци ашаглагшадай ургажа байгаа эрилтые хангажа шададаггүй гэжэ совет тэмдэглээ. 1963 оной түсэбые предприяти бүхэндэ заатагүй дүүргэхэ талаар эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулха баталан абаһан байна.

1963 ондо экономическа районой предприятинууд нёдондо жэлэйхидэ орхоодо 797 мянган пааршаар олон гутал оёхо түсэбтэй. Энэнь гуталай нэгэ шэнэ фабрика ашаглалгада оруулһантай харагтай. Һайгаша оной туршада 66 элдэб янзын фасон ба моделиин шэнэ гутал оёхоор хараалагдана. Тэдэнэй 15-ниинь Хулалдаа наймаанай бүхэсоюзна палатын зөхөһөөн түхэлэй ёһоор оёгдохо юм.

Манай районой фабриканууд арад зоной улам ургажа байһан эрилтые һайнаар хангаха зорилготой размер бүхэндэ гурбан ондо ондоо хэмжүүртэйгээр гутал оёхо болоо. Гуталые һайн шанартайгаар, үмдөөд ябахада аятай зохид, хүнгэхэн байхаар оёхо эрилтэ фабрикануудай хүдэлмэришэдэй урда табигдаа. Тиихэдээ арһа-гуталай промышленностиин научно-шэнжэлэлгын түб институдай зууршалга болон Ленинградай «Пролетарская победа» гэжэ 2-дохи түрүү фабрикын дүй дүршэл хараада абтаха, районой фабриканууд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэхэ юм.

Гуталай фабриканууд сорт сортоорнь илгадахагүй, ганса һайн шанартай гутал оёдог болохо талаар тусхай бэлэдхэл нэгэ жэлэй туршада хэхээр хараалагдана.

Бүтээн гаргадаг продукциин шанарые һайжаруулхын тула арһанай заводуудай даабари толорхойлогдоо. Тусхайлбал, эдэ предприятинууд өөршын жэлнүүдтэ гахайн арһа тусхай технологиин ёһоор элдэжэ, һайн шанартай материал бэлдэхэ, элдэб үнгэтэй, тэрэ тоодо сагаан үнгэтэй арһа бүри ехээр элдэн гаргаха юм.

Жэшээлхэдэ, Сүхын арһанай завод энэ жэлэй 3-дахи кварталай туршада шэнэ технологи нэбтэрүүлжэ, гуталай шэнэ арһануудые гаргадаг болохо.

1963 оной 4 һара соо гээгдээ усадхажа, энээнһээ урда дутуу үгэһэн продукцяа хараалагдаһан хэмжээгээрнь май соо хүсэлдүүлхэ даабари Хяагтын гуталай, Сүхын арһанай заводуудта үгтэһэн байна.

Олооро оролдоод байхадаа...

«Электромашина» заводой коллектив энэ жэлэй дүрбэ һарын туршада муу бэшэ үрэ дүн туйлаба. Тэдэнэр 6 тонно ашаа үргэхэ шадалтай «К-61» түхэлэй автомобильна крануудые гаргаха апрель һарынгаа даабариие бөлзорһоонь урид — апрелиин 28-да дүүргээ һэн.

Тус коллективэй оролдолго гаргажа ажаллаһанай ашаар иимэ амжалта туйлагдаа. Бүхы арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэжэ, продукциин шанар нилээд һайжаруулагдаа. Мүн хүдэлмэришэн бүхэн өөрынгөө ажалда түрүү дүй дүршэл үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, ажалайнгаа бүтээсые нилээд дээшэлүүлһэн байна.

Заводой олон хүдэлмэришэд өөһэдынгөө эрдэм мэргэжэл дээшэлүүлхые оролдодог. Эдэнэр элдэб янзын тусхай ном болон журналнуудые абадаг, уншадаг, индустриальна техникумдэ гү, али политехническэ институдта заочноор һурадаг.

Эдэнэрэй дундаһаа залуу слесарь Александр Хулугуров гэгшэ ажал дээрээ муу бэшэ амжалта туйладагаараа шалгарна. Энэ нүхэрнай һара бүриингөө даабариие һайн шанартайгаар үлүүлэн дүүргэнэ. Мүн баһа уралан нарижуулгын олон тоото дурадхалнуудые оруулдаг. Александр Хулугуров мүнөө гол хүдэлмэриһөө таһалдангүйгөөр Эрхүүгэй политехническэ институдта һайнаар һурана.

Мүнөө тус заводой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд, алба хаагшад Буряадай АССР-эй 40 жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсожо, ажалай шэнэ амжалта туйлаха зорилго урдаа табяад, урданайхиһаа үлүү эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажалланад.

А. Николаев.

Гүрэнэй, кооперативна магазинуудһаа худалдажа абаһан тариа талханай бусад зүйл мал болон шубуунда ... түлөө харюусалгые шангадхаха тухай

Олониитэдэ ашатай туһатай ажал хэдэггүй хонжоо найма эрхилдэг этигээдүүдэй—малай эзэдэй өөһэдынгөө бажжахын тулада гүрэнэй хямда сэнтэй хилээмэ болон тариа талханай бусад зүйлнүүдые малда эдюулһэн олон ушар һүүлэй үедэ элирүүлэгдээ.

Зарим хүдэлмэришэд болон алба хаагшад—городой зон, колхозниигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшад өөһэдынгөө малда тогтоогдоһон гурима ёһоор тэжээл бэлэдхэхэ гэжэ оролдолго гаргахын орондо гүрэнэй болон кооперативна магазинуудһаа худалдажа абаһан хилээмэ, гурил болон хүрпээ малда, шубуунда эдюулнэ.

Малда, шубуунда хилээмэ болон бусад талха тарианай зүйл эдюулэлгэ ажалшадые хилээмээр хангалгада һаад ушаруулна, эрхэтэдэй дурые гутааха ёһоороол гутаана.

Малда, шубуунда хилээмэ, талха тарианай бусад зүйл эдюулгые болюулха зорилгоор, ажалшадай олон тоото хүсэл эрмэлзэлые хараада абан, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум иигэжэ тогтообо:

1. Малда болон шубуунда эдюулхын тулада хилээмэ, гурил, хүрпээ болон талха тарианай бусад зүйлнүүдые гүрэнэй гү, али кооперативна магазинуудһаа худалдажа абаа гэжэ элирүүлэгдэһэн, тэрэшэлэн магазинуудһаа худалдажа абаһан хилээмэ, гурил, хүрпээ болон талха тарианай бусад зүйлнүүдые малда, шубуунда эдюулһэн хүнүүд арбанһаа табин түхэриг хүртэрэ яла түлэхэ гэжэ тогтоохо. Ялашадай депутадуудай районой, городой Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй дэргэдэхи захиргаанай комиссинуудай тогтоолоор гү, али ажалшадай депутадуудай сельскэ, поселково Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй шиидхэбэреэр энэ яла тохогдохо байна.

2. Малда эдюулхын тулада гүрэнэй гү, али кооперативна магазинһаа хилээмэ, гурил, хүрпээ болон талха тарианай бусад зүйлнүүдые худалдажа абаһанайнгаа, магазинуудһаа худалдажа абаһан хилээмэ, гурил, хүрпээ болон тариа талханай бусад зүйл малда, шубуунда эдюулһэнэйнгээ түлөө захиргаанай талаар яла түлэһэнэйнгөө һүүлээр иимэ юумэ хэһэн гү, али холодоо, ехэ хэмжээтэйгээр хэһэн хүн —нэгэ жэл хүртэрэ болзортоогоор заһан заларуулха хүдэлмэри хэхээр гү, али малыень бэшэжэ абалгатайгаар гү, али ...

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ ...

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь ...

Москва, 1963 оной майн 6.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УК...

Колхозой гэшүүн бэшэ эрхэтэдэй мал бариха нормо тухай

Хүдөө ажахые эрид ехээр хүгжөөн дэбжүүлхэ талаар партиин, правительствын хараалһан хэмжээнүүдые бэелүүлһэнэй эсэстэ мал ажалай продукнуудые абаха, хүн зоной хэрэглээ хангаха хэрэгтэ колхоз, совхозууд мүнөө үедэ шиидхэхэ гүрэ дүүргэжэ зэргэтэй.

Иимэ ушарта эрхэтэдэй үмсынь мал имагтал тэдэнэй өөһэдэйнь хэрэглэмжые хангахын тулада зорюулагдана.

Гэбэшье зарим эрхэтэд өөһэдынгөө хэрэглэмжые хангахаһаа хэтэрхэй олон мал баридаг байна.

Зарим эрхэтэд ниитын үйлэдбэридэ багаар хабаадаад, үмсынгөө ажахые хэтэрүүлдэг ушарыень болюулхын тулада, мүн ниитын эмхинүүдэй, ажалшадай коллективүүдэй болон эрхэтэдэй олон тоото хүсэл эрмэлзэлые хараада абажа, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиум иигэжэ тогтообо:

1. Колхозой гэшүүн бэшэ ажал, РСФСР дотор мал барихые хоригдоогүй нютагуудта (Холын Хойто зүгэй районууд, тэдээнтэй адли гэжэ тоологдоһон районууд, тэрэшэлэн Тувын болон Хальмагай автономито республиканууд оролсоногүй) һуудаг эрхэтэдэй нэгэ бүлэдэ абажа үзэбэл, үмсэдөө эдыш шэнэээнһээ олон бэшэ малтай байхаар тогтоохо:

а) нэгэ үнеэтэй (буйвол үнеэтэй) болон 4 һара хүрэтэр наһатай тугалтай гү, али нэгэ эшэгэтэй ямаатай;

б) шахаһын тулада нэгэ гахайтай гү, али гурбан хонитой, хурьгадынь жэлһээ дээшэ бэшэ наһатай байха;

2. Холын Хойто зүгэй районуудта, Холын Хойто зүгэй районуудтай адли гэжэ гоолгоһон нютагуудта, тэрэшэлэн Тувын болон Хальмагай автономито республиканууда һуудаг эрхэтэдэй хубиингаа мэдэлдэ мал бариха нормо нууд автономито республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдээр, ажалшадай депутадуудай хизаарай, областной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдээр тогтоогдохо.

3. Ой шадар һуудаг ой модоной гүрэнэй харуулай хүдэлмэрилэгшэд үмсэдөө абажа нэгэ бүлэдэ үзэбэл доро дурсагдаһанһаа олон бэшэ малтай байха:

а) нэгэ үнеэтэй (буйвол үнеэтэй), 4 һара хүрэтэр наһатай тугалые тоолонгүйгөөр;

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ ...

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь ...

Москва, 1963 оной майн 6.

Лаосой каолиционно правительство гэшүүдэй аюулгүй байдал...

МОСКВА, майн 10. (ТАСС). Лаосой асуудал гурималуулха талаар уласхоорондын зүблэнэй хоёр түрүүлэгшэнэрэй Лаосой каолиционно правительствын премьер-министр хан хүбүүн Суванна Фумада эльгээхэ бэшэгэй советскэ проект СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерство соо Великобританиһаа Москвада байдаг элшэн сайд г-н Тревельянда майн 6-да үгтөө.

Бэшэг соо иигэжэ тэмдэглэгдэнэ. Лаостохи, тэрэнэй ниислэл—Вьентьяндахи оршон байдал урда мэтэ таарамжагүй, каолиционно правительствын гэшүүдтэ — Лаосой бэеэ даанхай, бэеэ абаһи байдалай тала баригшадай ами наһанда урда мэтэ аюултай байһан зангаараа. Каолиционно правительствын хэдэн гэшүүдтэ эсэргүүгээр харша хүсэнүүдэй зүгһөө шэнээр алалга хюдалга хэхэ бэлэдхэл хэгдэжэ байһан тухай мэдээнэй өөртэнь бии байһан тухай Лаосой дотоодын хэрэгүүдэй министр Фенг Фонгсаванг хоёр түрүүлэгшэнэртэ дуулгаһан байна. Генерал Носаванай мэдэлдэ байдаг Вьентьянай полици зарим министерствэнүүдтэ нэгжүүл хэжэ, тэндэхи правительственна эмхи зургаануудые өөрын...

Түрүү һаалишад хөөрэнэ

Һүнэй гараса — һаалишадай оролдолгоһоо

Адуу малай ашаг шэмэ эгээн түрүүн тэрэниие харуулһалжа байһан хүнүүдэй оролдолго хэшээлһэн, мэргэжэл шадабаринһаа болодог гээшэ гэжэ хэлэхэ байнаб.

Би совхозой түб тосхоной дэргэдэхи һаалиин фермэдэ ажалланаб. Фермэмнай бүхэлдөө коммунис ажалай нэрэ зэргэ зүүнхэй. Эндэ хүдэлдэг 10 һаалишадай 6-ниинь коммунис ажалай ударник алдартай. Фермэдэмнай мүүгаар хүдэлдэг, ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг хүнүүд байхагүй.

1961 ондо даалгагдаһан 19 үнеэдэйнгээ тус бүриһөө 2600 литр һү һааһан байнаб. Үнгэрһэн 2400 литр байһан юм. Нёдондо мүн лэ эдэ үнеэдэ бултыень тугаллуулжа, үнеэн бүхэнһөө 2764 литр һү абаа һэм. Хайшан гээд, ямар арга гаар ехэ һү һаадаг болоһон тухайгаа богонихоноор хэлэхэдэ иимэ байна.

ҮНЕЭДЭЭ ҺУБАЙРУУЛХАГҮЙ, ҮБЭЛ, ХАБАР ЭРТЭ ТУГАЛЛУУЛХА

Дүршэл багатай, ажалдаа һаналаа хүсэд табидаггүй һаалишад олон ушарта үнеэдээ һубайруулдаг, оройтуулан тугаллуулдаг байна. Тингэжэ тэрэнэр нилээд ехэ һүеэ алдана ха юм.

Бабасан НАМЖИЛОВА, Суулгын совхозой һаалишан, коммунис ажалай ударник

Манай фермэ дээрэ үнеэд һубайрхаяа болиһой. Энээнэй түлөө фермын бүхы малшад оролдоно. Үнеэдэн бухасаад, ототой болоод байһые хүн бүхэн ажаглажа абадаг. Залуу, дүршэл багатай һаалишадаа үнеэдэнь ототой болоод байһые хэлэжэ үгэгшэбди.

Үнеэд тугаллаһанайнгаа удаа хорёод хоногой туршада ототой болохо, искусственна арга... болон урэжүүлэгдэхэдэл, лаб хээли абадаг байна. Минии даажа байһан үнеэд тугаллаһанайнгаа удаа 17—18 хоноод лэ ототой болохо, урэжүүлэгдэдэг байна. Хэрбээ энэ болзорто ототой болоогүй байбальнь ветеринарна хүдэлмэрилэгшэдтэ үнеэгээ үзүүлжэ, ямар шалтагаанһаа ототой болоогүй байһыень элирүүлэгшэбди. Тингээд болдото хэмжээн абтадаг. Хэрэгтэй болбольнь унагалха гүүнэй шүһөөр хэһэн сывороткоор тарюулдаг гү, али умайдань бүхын үрэ түрхихэ арга хэрэглэдэг байнабди. Ямар нэгэн үбшэнэй шалтагаанаар ототой болоогүй байбальнь, тэрэниие эмшэлхэ гү, али голодоһондо гаргагшабди. Юрэдөө үнеэн һубай гараха ёһогүй.

Энээнэй хажуугаар һаалишад үнеэдээ үбэл эртэ тугаллуулжа абаха гэжэ оролдохо ёһотой. Үбэл, хабар эртэ тугаллаһан үнеэд лэ һаалгажа байха үедөө ехэ һү үгэдэг байна. Минии үнеэд гол түлэб шэбарь, февраль һаранууда тугалладаг.

Эртэ тугаллаһан үнеэд элсэс эдижэ, һү ехээр үгэдэг. Тингээд тэдэнэй ногоон дээрэ гараһаа һүеэ үнөө эмэдэг. Пүгөө талаараа эртэ тугаллаһан үнеэдэй һүн гараһан тугал үбэлжэлгэдөө хүсэд томо болонхой ородог ха юм.

Һаалишан Б. Намжилова.

Манай фермын һаалишад үнеэдээ һубайруулангүй, эртэ тугаллуулжа, һү ехээр һаадаг байна. Мүнөө жэл минии даадаг 20 үнеэдэй 11-ниинь үбэлэй һарануудта тугалаа. Бэшэниинь хабар түрэһэн байна юм.

ТЭЖЭЭЛЭЭ БУЙЛУУЛЖА ҮГЭХЭ, ҮНЕЭДЭЭ ОРОЛДОСОТОЙГООР ҺААХА

Һү ехээр һаахын тула үнеэдые сагаа соонь һайнаар эдеэлүүлхэ, уналха хэрэгтэй. Бидэнэр фермэ дээрэхи үдэрэй гурим наринаар сахидаг гэшэбди.

Үглөөгүүр фермэдээ 4 часта ерэнэбди. Тиигээд 6 час хахад, 7 час болотор үнеэдээ эдеэлүүлжэ, һааха, байраяа сэбэрлэжэ дүүргэгшэбди. Тиигээд үнеэд бэлшээридэ гаргагдана. Үдэрэй һаалгые бэлшээри дээрэнь хэдэг болонхойбди.

Үдэшын 6 час багта үнеэдээ асаржа, бурдууг эдюулээд, гурбадахяа һаанабди. Тиигээд үнеэд дахин бэлшээридэгдэг, хэрбээ тэжээлэй байбал, силос үгтэдэг.

Үбэлдөө үнеэгээ силос дурак соонь эдюулжэ байгаабди. Мүнөөнөө үнеэдтэ силос эдюулдэггүй. Һаалгаһан литр һү бүхэндэ 200 грамм талхан үгтэнэ. Тэрэнээ үдэшэниинь халуун уһанда хэжэ худхаад, үглөө үдэшэниинь болотор эбээдэг, үнеэдтээ үгэдэг заншалтайбди. Иигэжэ эбээлгэдэһэн бурдууг үнеэд ехэл амтархажа эдидэг байха юм.

Һайнаар эдеэлүүлэгдэжэ байһан үнеэдые һааха шадал хэрэгтэй. Бидэнэр үнеэдээ үтэртөө заатагүй гурба дахин һаадаг заншалтайбди. Шэргээдэхэ ойртоһон лэ үнеэдые хоёр һаадаг байнабди.

Үнеэдые үдэртэ хоёр һаагаадые тугалдаһан юм. Энэ ушарта һүн хараа байса байгаа абтана. Тиимэһээ манай нютагта ... үнеэдые үдэртэ гурба һааха гүйдэ аргагүй гэжэ һанагшаб.

Үнеэдээ һаахынгаа урда тэдэнэй дэлэнэйнь халуун уһанда норгоһон бүдөөр жэгнээд, хуурай аршуулаар залхуурангүй аршаад, тэрэниие һайса элсэжэ, нидхэржэ үгэдэгбди. Тиихэдэ үнеэд эблэжэ, һүеэ һайса табидаг байха юм. Халуун уһан фермэдэмнай хододоо бэлэн байдаг.

Энэ жэл би үнеэн бүриһөө 2900 литр һү һааха гэһэн уялга абанхайб. Тэрэнээ дүүргэхын түлөө ехэл оролдожо ажалланаб. Үнгэрһэн 4 һарын туршада үнеэн бүриһөө 711 литр һүн һаагдаа. Апрель һарада үнеэн бүриһөө 181 литр һүн һаагдаһан байха юм.

Манай фермын һаалишад бултадаа, хэниинь хэн гэшэгүй һайнаар, оролдосотойгоор ажалладаг. Сэнжэмэ Тыхеева, Анна Дашипылова, Цыренсу Санжиева гэжэ байгаад бэрхэ һаалишад фермэдэмнай бии. Жэшээнь, Анна Дашипылова энэ үедэ үнеэн бүриһөө 736 литр, Сэнжэмэ Тыхеева 721 литр һү һаанхай.

Фермын малшад совхозой 1-дэхи отделениин Хашиин һүнэй фермэтэй мүрысэдэг.

Дутагдал юуб гэхэдэ, манай совхоздо эмэ хашараг, гунжадые зүбөөр харуулаха, тэдэниие һүтэй һайн үнеэд болгохо гэжэ хүсэдөөр оролдоогүй. Тиимэһээ энэ тугаллаһан гунжад һү багатай байна. Намдашье энэ жэлдэ хоёр гунжа даалгажа үгөө. Тэдэнэй һүн тон бага гарана. Гунжадые маанадта тугаллаһан хойноонь даалгажа үгэнэ. Ушар иимэһээ бидэ һаалишад тэрэниие түрэлгэдэнь бэлэдхэжэ, һайнаар эдеэлүүлжэ байха аргагүйэнэбди. Иимэ ушарые тус совхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд бодомжолхо бээзэ гэжэ найдагдана.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи хуур.
1963 оной майн 12.

АН
ОЛОЙ
АҺАН

ДАЛИТА ЗАЛУУ НАҺАМНАЙ ДАБАХАЛ БАЙХА ЗАМАА...

нүүдтэ манай ороной ниислэл Москва хотодо залолшодой Бүхэсоюзна дүрбэдэхи зүблөөн боложо ргүй ууҗам Эхэ оронаймнай нютаг бүхэнһөө тэндэ уушуул суглараад, амжалта, алдуу дутуунууд тууран мэргэжэл дээшэлүүлхэ тухай, мүн бусад асуудалнуудаар үргэн хөөрэлдөө эмхидхэжэ, эдэбхабаадаһаниинь һайшаалтай.

правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй литература, исэрилэгшэдэй хэһэн түүхэтэ уулзалгын һүүлдэблөөнэй болоһон ушар гүнзэгы удха шанартай. тэрэл уулзалганууд дээрэ манай Ленинскэ сурталай хүдэлмэрилэгшэдтэ дайшалхы замыень үе сагайнгаа эрилтэ хангама зүйлнүүдые бүтээһэмнай. Мүн залуу уран зохёолшод тухай хөөрэлдөөн болоо бэлэй.

хадань тус зүблөөн дээрэ имагтал номуудаа зүбэз хэлсээд тараа бэшэ, харин уран зохёолшын тухай, тэрэнэй ажабайдалай жагсаалда ээлхэ партийна болон арадай үзэл баримталан бэшэхэ ехэ харюусалгатай байһан тухайнь үндэр хэмдөөнүүд болоо бшуу.

Буряадай республикын бэлигтэй поэдүүд Николай Дондок Улзытуев гэгшэдэй тус зүблөөндэ хабаадаһайшаалтай. Юуб гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ поэзидэ, прозодо шэнэ нэрэнүүд олоороо нэмэ. Жэшээ болгон Лопсон Тапхаевай, Мэлс Самбуевай, овай, Доржо Эрдынеевэй, Георгий Дашабыловай дурдая. Гэбэшье өлонхи ушарта манай бэлигтэй оримдаа өөрын хараа бодолгүй байдаг, өөрын боложо дууряан бэшэдэг, ажабайдалые гүйхэнөөр байна. Иимэ нүхэдтэ тус зүблөөнэй, тэрэнэй матуһатай нүлөө үзүүлхэ байһаниинь дамжаггүй.

үзэл сурталаар зэбсэгжэһэн, манай бэлигтэй захёолшод аха нүхэдэйнгөө эхилһэн ажалые халан литератураа саашадань амжалтатайгаар хүгруулха бэзэ гэжэ батаар найданамди.

* * *

Зүблөөндэ хабаадагшад хөөрэнэ

Мүнөө Москвада боложо дүүрэз залуу уран зохёолшодой Бүхэсоюзна дүрбэдэхи зүблөөндэ хабаадахаяа мордохынгоо урда тээ республикымнай түлөөлэгшэд—поэдүүд Николай Дамдинов, Дондок Улзытуев гэгшэд манай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө игэжэ мэдүүлһэн байна.

Н. ДАМДИНОВ:

— Олон поэдүүд сооһоо намда эгээл ехэ нүлөө Маяковский үзүүлээ гэжэ һанагшаб. Тэрэнэй бэшэһэн арбан гурбан боти номуудые дахин дахин уншадагби. Тиихэдээ Маяковскиин поэзиин нүлөөн доро, тэрэниие тойрон, дахан, омогорхон ябадаг поэдүүдэй нэгэниинь гээшэб гэжэ бэеэ мэдэрдэгби...

Мүнөө боложо байгаа үйлэ хэрэгүүдые һайнаар ойлгохын тула зэргэсүүлгэ хэрэглэнэб. Һүүлшынгээ шүлэгүүд соо үнгэрһэн юумые мүнөөдэрэйхитэй зэргэсүүл... дооб. Яахадааб бэшэхые оролдайнгаа замые, ...хэдэ, арадтүрэл буряад ара...шэлхэдэ, мые үнэн зүбөөр ойлго...а зала үни үнгэрһэн сагые а...ту хараха, мүнөөдэрэйнь ажаба...далтай жэшэжэ үзэхэ тон шухала гэжэ һанагдана. «Молодая гвардия» гэжэ хэблэлээр һаяхан гараһан, «Нара буляалдаан» гэжэ ном соогоо арадайнгаа замые, гэрэнэй хуби заяае, сэдьхэлэйнь намтарые зураглан харуулхын тула дээрэ дурдаһан аргаяа хэрэглэһэн байнаб.

Д. УЛЗЫТУЕВ:

— Болохоёо байгаа залуу уран зохёолшодой Бүхэсоюзна дүрбэдэхи зүблөөнэй гүнзэгы удха шанартай байхань дамжаггүй, яахадааб гэхэдэ, һүүлэй үедэ бүхы совет литературадамнай бэлиг шалабаряараа янза янзын поэдүүд, уран зохёолшод хэзээ хэзээнэйхиһээ олоор орожол байна, тэдэ бүгэдэ элдэб маяг баримталан бэшэнэ. Тиимэһээл энэ зүблөөн хадаа дүй дүршэлөө дамжуулан абалсаха, зүб буруугаа ойлголсохо талаар нилээд туһатай байха.

Һаяхан парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй литература, искусствын хүдэлмэрилэгшэдтэй хэһэн уулзалганууд дээрэ залуу уран зохёолшод тухай тон зүбтэй һамжа...ууд хэлэгдээ һэн. Тэндэ болоһон хөөрэлдөөн энэшье зүблөөн дээрэ үргэлжэлүүлэгдэхэ ...хха гэжэ хүлеэгдэнэ. Мүн ...охоёо байгаа КПСС-эй ЦК-га... майн Пленум хадаа эдэ бү... уулзалга, зүблөөнүүдтэймнай ...га холбоотой, эдэ бухы хөөрэлдөө...мнай дүн гаргаха бэзээ гэжэ найдагдана.

Залуу уран зохёолшодой Бүхэсоюзна дүрбэдэхи зүблөөн хадаа бидэнэрэй, залуу уран зохёолшодой, ажалда һайшаалтай нүлөө үзүүлхэ байһандань һэжэглэнэгүйб.

* *

ШЭНЭ НЭРЭНҮҮД: Дынсема БУБЕЕВА

Дынсема Бубеева түргэн урасхаалта Гаарга голой эрьедэ түрэһэн юм. Үшөө һурагша ябахаһаа шүлэг бэшэжэ эхилээ. Мүнөө Дынсема Буряадай Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулиин түүхэ ба хэлэ бэшэгэй факультедтэ һурана. Эхилэн бэшэгшэ тэндэхи Бабасан Абидуевай нэрэмжэтэ литературна нэгэдэлэй гэшүүн, гараар бэшэмэл «Залуу наһан» гэжэ журналда шүлэгүүдээ гаргадаг байха. Үсөөхэн эхэнэр шүлэгшэдэймнай зэргэдэ үшөө нэгэ шүлэгшын жагсажа байһан ушарые амаршалан, Дынсемада амжалта хүсэе!

ХҮЛЕЭГТЫ!

Галта аба—Наранзайнгаа—
Гаража ошоходонь
унтаридаа,
Гоохон басагад — мүшэд
Газар — энэрхы эжыгээ
Гэгээн ошото нюдөөрөө
Гэтэн гэтэн байдаг лэ.
Газар дэлхэйн хүбүүд
Гайхалтай шэдитэ онгосоороо
Түрүүшынхеэ айлшалаад
ерэхэдээ,
Түрэл оронойнгоо
байдалые
Түүхэлэн хөөрэжэ үгөөл
ха —
Түхэл шарайтнай һэргээ лэ
Мүнхэ холын замбуулинай
Мүшэд-холшор басагадни!
Манай ороной хүбүүдэй,
Баатар жэгүүртэ хүбүүдэй
Баһа дахяад ерэхые
Бата найдалтай хүлеэгты

ЭХЭНЭР ХҮНДЭ

Намарай хүйтэн һалхинда
ташуурдуулан
Найган гунхаһан сэсэг мэтэ,
Урдам үзэгдэнэш — ши намда
ходо —
Урдахи үеым залуу басаган.
Хэн мэдэдэг һэм досоохи гунигыш,
Хээгүүр малаа адуулжа ябахадаш?
Хабарай нарые мэндэшэлэн
нэгэтэшье,
Харагша һэн гүш өөдөө тиихэдэ?
Айдаг байгааш нарые «минии»
гэхэеэ,
Алтан туяануудһаань сошогшо
һэнши...
Тэрэл нарые олохоб гэжэ нэгэшье,
Хэлыш даа, бододог һэн гүш,
басаган?
...Түрэһэн хүрьһэн дээрэш энэ
байдалтайш
Тэмсэхэ хүнүүд түрэжэ гараа
бэлэй.
Түүхын хуудаһа шэнэлэн
хубилгаха
Тэдэнэр тиимэ хүсэтэй байгаал.
Урдахи үеым хани!.. Сэсэгтэл,
Уралнуудташ урихан энеэбхилэл
наадана.
Толгой дээрэш наран мандана,
Толо гэрэлынь угтан алхалнаш.
Шинии сүлөө, жаргалта байдал—
Шиниишье, миниишье гар соол.
Хабарай наран, манай наран
Халуун элшээрээ толороод гоёл

УУЛЗАХАБДИ

Дахяад ерэхэ лэ дуран намда,
Донгодоно хүхы шугы соо —
гүг-гүг..
Долгилхо лэ шуһам
түрүүшынхидээл,
Дорюухан инагтайгаа уулзаха
хаб.

...Хүлеэгшэ һэм харюу дурандаа.
Хүсэлдөө дуудагша һэм ерэхыеш.
Дахяад лэ гарагша һэм үйлеэдэ,
Дурлаад... шамтай уулзахаяа.

Мэдээгүйш даа дуранайм үнжэгэн
утаһа,
Мэлмэрһэн нюдэнэйм урихан
хараса...
Халуун минии түрүүшымни
дуранда
Харюусажа шадахагүй байһаош
даа...

Дулаахан үдэшөөр нүхэрни
сэнгэлхэ,
Донгодохо хүхы шугы соо —
гүг-гүг...
Долгилхо лэ шуһам
түрүүшынхидээл,
Дорюухан инагтайгаа уулзахаб
даа.

ХАБАР. СЭЛЭНГЫН ЭРЬЕДЭ.
Б. ПОПОВОЙ фотоэтюд.

...бар тухай мүрнүүд

I.
...ургыхан
...мөрһөө һэрииш
даа.
...хүнжэлөө
...н бодыш даа.

II.
...гёон һэбшээхэн
...нтэ анхилшоо.
...ран һэмээхэн
...рхым ээлшоо.

III.
... саһахан
...айлана.
... дуһалхан
... һайлана.

IV.
...аан бургааһа
баринаб —
...айтарни —
...эрнэ, сэнтэнэ.
...ралдаш уралаа
хүргэнэб —
Харахан нюдэдш —
манатана, сэнтэнэ.

V.
Шэхэндэ уриханаар хүхы

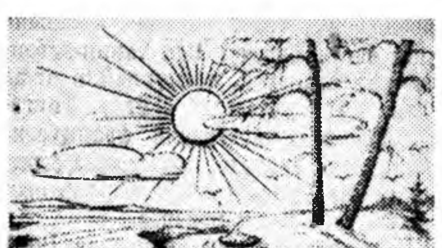

донгодоод,
Шэбэрэй шугы шууян
найгаа.
Сэдьхэл уярмаар басагадаар
золгоод,
Сээжым оёор дуулан
байгаа.

Б. Зодбоев.

Цыдып ЖАМБАЛОВ

Паровоз хуугайлна

Байгал шадарай багахан станци,
Һайсал хүнүүды үдэшэһэн станци,
Үдэшөөд, унтангүй хүлеэһэн станци,
Үдэшөөд, унтангүй үлэһэн станци.
...Мүнөөхил станци. Бага хубиланхай.
Мүнөөшье эхын сэдьхэл доһолонхой.
Паровозуудай оог. Үймөөн, займаан.
Торгон уужатай залуу бэреэдэй абяан.
Хүндэтэ станци! Энэ буряад эхые
Хүлисэ. Тухайлнаб нюдэдэйнь мэлмэрхые.
Шамдал адли, угтангүй үлэһэн эхэ.
Шамдал адли, унтангүй хүлеэһэн эхэ,
Эгээл үнэтэй юумэеэ энэ наһандаа
Эхэ алдаа. Эхын уйдхар ехэл даа.
Эгээл үнэтэй юумэеэ энэ наһандаа
Эхэ үдэшэхэнь. Эхын баяр ехэл даа.
Вокзал дээрэ — шууяатай. Дуу хүгжэм.
Вокзал дээрэ — хуу аятай. Хүн зон.
Эсэгын хүбүүн баруун зүг барихань,
Эндэһээ Москва һургуулида зорихонь.
Эндэһээ.... Эхэ тэсэбэгүй, уйлашаба.
Энгэртэнь хүбүүнэйнгээ нэнгэн түшэбэ.
Эхын шэхэндэ эдир зүрхэнэйнь сохидол.
Эгээл тиихэдэ душэн нэгэн онойхидол....
Мүнөө хүбүүнэй һудаһан соо логшоно.
Мүнхэрһэн абынь шуһан логшоно.
«Һанаагаа бү зобогты».—гэнэ хүбүүхэн,
Һарбайна гараа һанаа алдан бүтүүхэн.
Һорьмоһон соохи дуһалнуудые хаанаһаа
Һонорхон хүбүүн таахань һэм даа.
«Баясаһандаа — бахардаа» гэжэ ахыса,
Барһан, һанаа бэзэ гайхашоод.
Гашуудалаар нэгэтэ тэхэриһэн үдэшэлгэ
Гансата баяраар мэлмэрэн сэлмэбэ.
Эсэхые мэдээгүй паровоз хуугайлба,
Эсэгын хүбүүе
Энхэрэн, үлгыдэн бөөмэйлбэ.
Байгал шадарай багахан станци,
Һайсал хүнүүдые үдэшэһэн станци,
Паровозуудай хуугайлалдаан,
Инагуудаймнай таалалдаан,
Погоногүй хүбүүдэймнай дуулалдаан.

«Буряад рассказууд»

Уншагшын һанамжа

...ном түрүүшынхеэ «Энэ ном юун ту... шэнэ геройнууд... аб? Ямар хүнүүд...—гэхэ мэтээр бо... һайн. һонир... дүүргээд, һүүл... хадаш. геройнуу... һандал үзэгдэжэ, ...һан, ажаллаһан, ...эр һанахаш.

Буряадай номой хэб... ...азууд» гэжэ ном ...охи рассказуудые залуушуул бэшээ. ... Даржаев, Ч. Гом... Д. Эрдынеев болон ...эй ушарнабди. ...тор мүнөө үеын ...ал хэрэгүүд ту... Залуу зохёолшод тэдэнэй һанал бо...лыень, ажалыень ...дono.

«Дуратай байһан байгаа» гэһэн бишыхан рассказ дотор залуу солдат Гармаев элдэбын үгэнүүдтэ этигэжэ, инаг басагаяа хадамда гараа гэжэ буруу һэжэглэнэ. Харин тэрээндэ аха нүхэр коммунист, майор Вишневский туһална. Хожомынь ефрейтор Гармаев сэрэгэй һургуули дүүргээд, лейтенант болошонхой полковник Вишневскидэ «һайнта даа» гэһэн удхатай бэшэг бэшэнэ.

Ц. Бадмаевай «Коммунистын зүрхэн» гэжэ рассказ дотор эрэлхэг зоригтой большевик Гатабай Дугар тухай хэлэгдэнэ. Энэ хүн үгытэй арадай зол жаргалай түлөө ами наһаяа хайрлангүй үгөө. Үхэлһөө нэгэшье айнгүй, атаман Семёновой гүйраншадта. «Урдатнай Коммунис партиин гэшүүн, талын буряадай хүбүүн Гатабай Дугар байна. Буудагты!»—гэжэ газарай доһолтор эрэлхэгээр хэлээд, үбсүүгээ сэлинэ. Хэды дорюун үгэнүүд бэ!

Зохёолшон Ц. Дамдинжапов һонирхолтой рассказ бэшээ. Солдат Дагба Базаров дайнай эхилһэн үдэрһөө дайсантай эрэлхэгээр тэмсэжэ ябатараа, хүндөөр шархатажа, дайсанай һабарта ороно. Тэндэ гурбан жэл соо ябаа. Теэд эдэ жэлнүүд ямар жэлнүүд байгааб! Гушан жэлнүүдтэй сасуулхаар!

Одоошье сүлөөрөөд, өөһэдынгөө сэрэгэй урдаһаа ерэхэдэнь, тэрээндэ этигэл найдабаригүйгөөр ханданад. Ямар нэгэн баянай барлаг боложо хэбтээш гэхэдэнь, Дагба барагад гэжэ абаа. Сүлөөдэ гараад, иимэ юумэ дуулахаб гэжэ һанаагүй бшуу. Тэрэ үедэ хүндэ этигэдэггүй байгаа ха юм даа.

Энэ ном дотор эб найрамдалда зорюулагдаһан зохёолнуудшье бии. Ч. Гомбоинай «Хүүргэ» гэһэн рассказ дотор дайнай үедэ нюдэгүй болоһон капитан тухай үнэншэмөөр хэлэгдэнэ. Үнэхөөрөө дайнай болоогүй һаа, энэ хүн дирижершье, архитекторшье болохо байгаа. һохоршье болохогүй һэн. Сэлмэг һайхан тэнгэри ходо хаража баясаха байгаа.

Поэт Д. Улзытуевай прозоор бэшэгдэһэн «Арбан хоёр һара» гэһэн шүлэглэмэл рассказ һонирхолтой. Поэдэй шэбшэлгэ, бодол гүнзэгы удхатай.

Саашадаа иимэрхүү номуудай ходо гаража байбал ехэ һайн бэлэй. Юуб гэхэдэ, рассказууд, очеркнууд нүлөө ехэтэй зохёолнууд ха юм.

Вл. Галсанов.

Түрүүшынш номоор амаршалнаб!

Уран зохёолдо хүн бүхэн баһа түрүүшын алхам хэдэг байха. Тэрэнь түрүүшын шүлэг гү даа, али рассказ, олонхи ушарта юрэл сэдьхэлэй долгин сооһоо гараһаншье һаа. юрэнхыдөө түүхэй зүйл лэ болоһон байдаг гээ һаа зүбтэй. Тиин лэ саашадаа удаадахи алхамуудаа хэһээр лэ уран мэргэжэлэй утаһан баригдадаг гээшэ ааб даа.

Һаяхана Буряадай номой хэблэл Доржо Эрдынеевэй «Газарай амисхаал» гэжэ рассказуудай түрүүшын согсолбори хэблэн гаргаба. Энэ номхониинь хэмжүүрээрээ хэды багаханшье һаа үнэхөөрөөшье газарай, ажабайдалай амисхаалтай ном боложо шадаа. Агын талада шэнэ газар хахалһан, анхандаа тракторист ябаһан Доржо Эрдынеевэй рассказуудай геройнуудай хэд байһаниень таажа мэдэхээр.

Доржо Эрдынеев мүнөө А. М. Горькиин нэрэмжэтэ Москвагай литературна институдай гурбадахи курс дүүргэжэ байнхай. Сугтаа һураха зуураа, тэрэнэй даруу зантайе, ажабайдалдаа, зохёолдоо харюусалгатайгаар хандадагые мэдэхэ болоо һэм. Тиимэл хүнэй ёһотой зохёолнуудые бэшэхэ байһанда һэжэг түрэнэгүйб.

Доржо, амаршалнаб шамайе түрүүшынш номоор! Тиихэдээ удаадахишье номууд соош газарай, ажабайдалаймнай амисхаал бү буураг лэ гэжэ юрөөхэ байнаб.

Алексей Бадаев.

...идаа туһатай байя, арадтаа ойлгосотойгоор бэшэе

...зохёолшодтоо юу хүсэхэ байнабта гэһэн ...р манай редакци үнинэй хэдэн зохёолшод... байна. Харюунуудынь доро толилбобди.

1.

...правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй литера...твын хүдэлмэрилэгшэдтэй хэһэн уулзалга... хэлсэгдэһэн асуудалнууд намайе, үбгэн поэ... баясуулаа, уяруулаашье. Гадна болохоёо ...СС-эй ЦК-гай майн Пленум мүн лэ литера...твын асуудалнуудые, соёл сурталай хүдэл...жа үзэхэ байна. Эдэ бүгэдэ литература, ...мүнөө үедэ хэды ехэ удха шанартай боло... бшуу. Тиимэһээл би залуушуулда хандан, ...тайгаар ажаллая, арадтаа ойлгосотойгоор ...байнаб.

Бато Базарон, хуушанай поэт.

2.

...уу уран зохёолшод һүүлэй жэлнүүдтэ ни...тайгаар ажаллана, олоншье номуудые .... Би тэдэниень һонирхон уншадагби. ...а залуу уран зохёолшод өөһэдын бэшэгэй ...гадна, үгын удхые, шанар шэнжые гүйсэд ...р хэрэглэдэг юм байна. ...раад хэлээ һайн шудалжа, үгэ бүхэниинь ...л гэжэ залуушуулда хандаха байнам.

Б. Санжин, уран зохёолшо.

3.

...аһуугаа сагнай, түрэл партимнай уран ...урда харюусалгатай зорилгонуудые таби... бүхэндэ ойлгосотой. Гэбэшье зарим залуу ...од, илангаяа шүлэгшэд, гүйхэн темэ абаад ...э улхэжэ, тэрээн соогоо төөришэхэеэ һа...үйн тула уран мэргэжэлээ дээшэлүүлхэһээ ...нис үзэл сурталаар нэбтэрхэ, ажабайдалай ...аажаха шухала ха юм. Тиимэл залуу уран ..., али шүлэгшын сагайнгаа эрилтэ ханга... ойлгосотой зохёол бэшэхэ байһаниинь ...дэжэ.

Ц. Дондокова поэтесса.

ХАМАРАА ҮРГЭҺЭН ШҮЛЭГШЭ

Хэдэхэн шүлэг бэшэһэн,
Хэтэрмээр хамараа үргэһэн
Хэн гээшэб таагыт,
Хэлэжэ нэрынь заагыт!

Үдэшэлэн тээ поезд Могойтын стан хүрэжэ ерэбэ. Эндэ бууха хүнүүд яаралтайгаар үүдэ руу гүйлдэн ошоно. Доржо тиихэдэ захаа бодхоогоод, модон ганса хайрсагаа һугабшалаад, хамагай хойноһоо, яаралгүйгөөр вагонһоо гараба.

Тэрэнэй оршон тойрон хараашалхадань, хамаг юумэ хуушан хэбээрээл байна. Могойтын станай гурбадүрбэхэн гэрнүүд һууринай зүүн захаар, добын бооридо гонзойлдон, харгын зониие абяагүйгөөр гэтэжэ һууба.

Талын һалхин дура зоргондоо ээрхэн шангаар үлеэнэ. Саг хүйтэн болоо гээшэ ха. Оодохон дэгэлтэй хүбүүн шанга жабарта сохигдоходоо абаһаар һалганан шэшэрбэ. Тиигээд һууринай айлнууд тээшэ бүри яаралтайгаар алхалан ошобо.

Агаарта татаатай, сэн бун болонги шабын түмэрнүүд тэрэнэй орой дээгүүр дүнгинэлдэхэ юм. Баһа хараа далда орожо ябаһан поездын хуугайлха абяан холодо холөдоһоор улам бүри саана боложо бүдэхеэр соностоно.

Доржые тойроод абяагүй үргэн тала зэнхын үлэшэнэ. Үбэлэй хүйтэн сагта, иимэ хүхюугүй газарта буугаад ябахадаа, тэрэнэй сэдьхэлдэ юундэшьеб уйтай муу болошобо. Эсэһэн даараһандаа Доржын бодолдо элдэб юумэнүүд ороно: «Халуун сай, бүхэли мяха табюулхаар газарта дайралдадаг һаа» гэжэ тэрэ шэбшэбэ. Тиихэ бүреэ досоонь улам уйтай муу болошохо юм.

Доржо хаана, хэнэйдэ орохо байһанаа үшөө хүсэд шиидхээгүй зангаараа һууринай үйлсөөр ябажал ябана. Тэрэ харахан толгойгоо улам доошонь ганхуулба...

Доржо үндэр набтараараашье дунда зэргын бэетэй, хүнэйл зэргын хүбүүн, гуша һайса гаранай эрэ болоо тохоршоод ябана. Гэбэшье, тэрэнэй согтойхон хара нюдэнүүд, бусадһаа тиимэ нэгэ ондоохон, залуугай хурса галаар гэрэлтэжэ, хүнэй дура буляан, өөрынь шэг шарайда һэргүү һайхан гэрэл түхөөжэ байхадал гэнэ. Эдээхэн нюдэнүүдынь илангаяа басаган тэрлигтэй зониие бэе тээшээ татаад орхидог байгаа ха юм.

Доржо энээниие һайн мэдэхэ, тиимэһээ нюдэеэ юу улмайда тоолодог, хүн бүхэнэй урдаһаа сэхэ гэтэхэ гэжэ оролдодог бэлэй. Тэрэ хаа хаагуур, олон ондоо газар нютагуудаар хуу зайһан, мүн элдэб янзын ажал хүдэлмэри хээд үзэһэн, нилээд ехые хараһаншье, мэдэхэшье болоһон байгаа.

Теэд «ганса хүн—хүн болохогүй, ганса сусал гал болохогүй» гэлсэдэгтэл, гуша һайса гаратараа гойргодон толгой, ганса бэе зандаа ябана бшуу. Эдэ бүхы хойшолонгуудаа Доржо улам гүнзэгыгөөр мүнөөдэр шаналжа захалба.

«Иихэдээ хэнэйдэ ошохо хүн гээшэбиб!» гэһэн хүхюугүй бодол Доржын толгой сооһоо гарахаяа болишоно. Тэрэ эндэ, Могойтын һуурин соо түрэһэн хүн болобошье, һүүлэй һүүлдэ нютаг дээрээ ори гансааран мэтэ боложо, үри үндэһээ таһаршаһан байба.

Урданайнь нүхэдүүд һүүлшын хэдэн жэл соо иишэ тиишээ тарашаһан, үни хада орохо нүхөө олоод үгы болон арилшоо. Зарим нэгэниинь үлдэһэншье һаа, мүнөө хаанашье, һууринай алишье захада һууһаниинь мэдэгдэнэгүй ха юм даа. Доржые энээ руу түрэл нютагынь, багынь байдалай домог һанаан үлдэжэ асараа бшуу.

Доржо мүнөө Дулма тухайда нэгэшье үгэ һаань, дуулажа бусаха, бүри зол болоо һаань, өөртэйнь уулзаха гэһэн зорилготой эндэ ерэһэн байгаа. Гэбэшье, Дулмын ямар байһаниие, хуушан газартаа һуудаг гү, али үгыень мэдэхэгүй, тэрээн тушаада үни заяанай дуулаагүй ябаба.

....Дулма Доржо хоёр энэ Могойтын үргэн талада үелжэ, сүг өөдөө болоһон юм. Багахандаа хоюулан дахасалдаад хони малаа адуулдаг байгаа. Шабар гэрхэнүүдые баряад, яһан шагайгаар мал адууһа хэжэ айлайхи болоод, бэе бэедээ айлшаар морилжо наададаг һэн. «Үнэхөөрөө айлайхидал адлинууд бэшэ аалди?—гээд басаган гэнэн дуугаар асуугша бэлэй. Тэдэнэр үнэхөөрөө айлайхи мэтэ байһандаа баясадаг, хүхилдэдэг бэлэй.

Тээ тэрэ, зүүн урда добын оройгоор морин болоодшье эрьюусэлдэн уриллдадаг бэлэй. Энэ мүнөө ойро тойрон, сагаан саһан доро хэбтээшэ нэмжээ хонхосогуудшье тэрэ хоёрто һайн танил юм һэн...

Теэд мүнөө нютагтаа бусажа ерээд ябахадаа, Доржо энэ багынгаа хамаг үнгэрһэн байдал элихэнээр ойндоо оруулба.

Тэдэнэр бэе бэедээ дуратай мээхэйнүүд юм һэн. Гэбэшье, нэгэтэ хүлеэгдээгүй ушар гарашоо бэлэй. Тэрэ Доржын омог сэдьхэлтэй байһанһаа болоһон юм. Нэгэтэ үдэшэлэн тэдэ хоёр хазаар морёор Догойн шэнэ клубай нааданда сүг ошобо.

— Хатарааараа ябая, бү гүйлгэл даа, морёо бусаха харгыдаа гамнаха хэрэгтэй,—гэжэ Дулма Доржые гүйба.

— Теэд хэзээ хүрэхэ гээ хүмши! —гэжэ Доржо шэрүүнээр хэлээд, Дулмын мори урдаа туугаад, гамгүйгөөр шабхадажа оробо.

— Доржо, боли. Намһаа хашараа юм һаа, гансаараа гүйлгыш,—гэжэ басаган гомдолтойгоор хэлэбэ.

Доржо тиихэдэ юундэшье омогорхоһон уурлаһан хоёроо мүнөөшье хүрэтэр мэдэдэггүй. Дулмые сагаан талада ори гансаарайнь орхижорхёод, моринойнгоо гүйдэлөөр ябашоо бэлэй.

Тэрэ нааданда оро ороһоор нэгэ залуухан басаганай гарһаа шүүрэжэ абаад, ёохорой дүүрэтэр табибагүй. Энээниие обёорходоо Дулма тэсэбэреэ алдажа, бүри нааданай тарахаһаа урда тээ гэртээ бусашоо һэн.

Үглөөниинь Доржо Дулмые нилээд аргадажа, дахяад үгэдөө оруулһан байгаа. Басаган тэрээндэнь ехэ этигэжэ, найдажа һураһан ха даа, тиихэдэ мүн лэ этигэһэн, тэрэниие үнэн сэдьхэлһээ хүлисэһэн юм.

Тэрэ үедэ Дулма Доржын үгэ ехэл хүлеэдэг байгаа. Теэд Дулмаһаа үлүү басагадые ушаржа болохоб, хэрбээ мүнөө үгөө үгэжэрхёо һаа, хожомоо ондоо басагадаар ушарха эрхэгүй болошохоб гэжэ Доржо һанаандаа доохонуур сэдьхэдэг байгаа. Игэжэ нилээд үнихэн саг үнгэрһэн байба.

Доржо тэрэ үеэр зольборжо, зайжа эхилһэн юм. Газар үзэхэ, хүн зониие хараха гэжэ Шэтэ, Нэршүүгээр ябаад ерэбэ. Тэрэ бусахадаа Дулма намайе хүлеэжэ ядашоод байхань бэзэ гэжэ сэдьхэлдээ нилээд омогтой ерээ һэн.

Харин басаган түрүүндээ ехэ зэлд гэжэ абаһаншуу мэтэ байгаашье

(Түгэсхэлынь 4-дэхи нюурта)

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛ

★ Какандын хоёрдохи хлопково завод революционно Кубада зорюулжа, эрхим шанартай хлопогой утаһа эльгээбэ. Хани нүхэдэй хүндэтэй захил иигэжэ болзорһоо урид дүүргэгдээ. Узбекистанай хлопок ургуулагшад жэлэй эхинһээ хойшо Кубын текстильнэ предприятинуудта 10 мянган тонно тухай «сагаан алта» эльгээһэн байха юм.

★ Магнитогорско комбинадай 28-дахи пеэшэндэ нэгэдэхи кварталай ажалай дүнгөөр РСФСР-эй эрхим мартен гэһэн нэрэ олгогдобо. Үнгэрэгшэ жэлэйхитэй жэшээлхэдэ, энэ агрегадай хүдэлмэрилэгшэд 25 процентээр ехэ металл хайлуулаа. Эрхим мартенэй булад хайлуулагшад зарим үдэртэ түсэбһөө гадуур 100, 100 гаран тонно металл хайлуулан гаргадаг.

★ Херсонско областиин Скадовско үйлэдбэриин управлениин ажахынууд кукуруза тариха түсэбөө түрүүлэн дүүргэнхэй. Нёдондо жэлэйхиһээ хоёр дахин шахуу богони болзор соо 25 мянга гаран гектарта тарилга хээ. Мүнөө үедэ тэндэхи бүхы механизаторнууд барайгар тарижа эхилэнхэй.

★ Гражданска авиациин самоледдууд тарялангай, саад, сэсэрлигэй хорхой шумуултай тэмсэхын зорилгоор тусхай хоро сасажа эхилээд байна. Хойто Кавказай летчигууд хоёр миллион тухай гектарта хоро сасаад байнхай. Украинада, Казахстанда, Молдавида, Дунда Азида, оронойнмнай түбэй районуудта иимэ ажал түлэг дундаа ябуулагдана.

★ Мордовиин соёл культурын хүдэлмэрилэгшэдэй 3-дахи съезд дүүрэбэ. КПСС-эй XXII съездын, партиин ЦК-тай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор республикын культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай урда ямар зорилгонууд табигданаб гэһэн элидхэлые республикын культурын министр В. П. Бочкарев хэбэ. Съездын делегадууд, уригдажа ерэһэн айлшад тус элидхэлыень зүбшэн хэлсэһэн байна.

★ Душанбе городой түбэй парк соо номой ехэ базаар нээгдээ. Иигэжэ Таджикистанда ном тарааха һара эхилбэ. Ленинабадта, Курган-Тюбедэ, Кулябада, Хорогдо, республикын бусадшье городуудта номой базаар нээгдэһэн байна. Автолавканууд, номой нүүдэл ларегууд холын нютагуудта ошобо.

★ «Ракетэ» гэдэг уһан дээрэ тобойн гараад, угаа түргөөр ябадаг тусхай түхеэрэлгэтэй теплоход түрүүшынхеэ Амар мүрэниие уруудан гараба. Хабаровск-Комсомольск гэдэг харгы замда хүн зониие һуулгажа ябаха юм. Энэ хоёр городой хоорондохи зайе «Ракетэ» долоон часай туршада ябаха юм. Харин урдань эндэ хэрэглэгдэдэг байһан теплоход 24 час ябадаг байгаа.

★ Александр Шашкинай, Юрий Хвостанцевай даадаг коммунис ажалай бригадынхид Днепродзержинскэ ГЭС-эй түрүүшын турбиные майн 8-да хабсаргажа дүүргэбэ. Тэрэнэй томо сахаригынь 215 тонно болохо. Тэдэнэр 2-дохи гидротурбиныень хабсаргажа эхилээ.

Абхази ута наһатанай орон гэжэ нэрлэгдэдэг. Эндэ Очамчирай районой Джгерда тосхондохи «Правда» газетын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд (зүүн гарһаа): Мескут Амичба, Адгур Шларба, Эдига Амичба, Теб Шармат гэгшэд мүнөө жэл зуу наһанай хабарые угтаба. ТАСС-ай фотохронико.

Шатараар дэлхэйн чемпион болохын түлөө

Петросянай амжалта

Шатараар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөнэй арбан наймадахи наадан дүүргэгдэнгүй хойшолуулагдаһан байгаа. Энэнь байдалайнгаа талаар яһала һонирхолтой байжа, шатарта дуратайшуулай багсаан хэлэһэнэй ёһоор, аб адлихан байдалтай байгаа хаш. Теэд шатаршадай энэ байдалаа гэр гэртээ зүбшэжэ, наадажа үзэхэдэнь, тэдэнэй һанамжа бүрүү һүрэшэһэн байна. Ушарынь хэлэхэдэ, дундаа холбоотой хүбүүд булюу хүсэтэй ха юм. Хойшолуулагдаһан партида сагаанаар наадагшын тэг дундахи хүбүүд муу байдалтай, буруу һөөргөө энэнь дэлхэйн чемпиондо һаалта боложо үгөө. Юуб гэхэдэ, эдэнээ хамгаалха болоходонь үлүү хүсэн хэрэгтэй болоо.

Петросян хойшолуулагдаһан партяа үргэлжэлүүлхэдээ холын хараатай ябадал хэжэрхёо. Тиихэдэнь Ботвинник яаха аргагүй нэгэ хүбүүгээ урагшань түлхихэ баатай болоо. Энээнэй удаа хараар наадагшын моридынь һайн һуури эзэлжэ, наадан бүри шангадана. Хүнгэн бодонуудаа андалдаһанай удаа дэлхэйн чемпионой байдал муудажа эхилээ.

Петросян табин нэгэдэхи ябадалдаа хүбүүдээ үгэжэ, сагаанаар наадагшын бэрсын талые һуларуулна. Петросянай хоёр тэргэ, хоёр моришинь тэрэ тала руу абаашагдаа. Шахардуу байдалтай болоһон Ботвинник яахашье аргагүй болоһон дээрэһээ, жаран хоёрдохи ябадалдаа шүүгдэһэнээ мэдэрбэ.

Тиигэжэ наадан ай тоо 10:8 боложо, Петросян удаадахи амжалтаяа түйлаба.

Удаадахи—арбан юһэдэхи наадан майн 11-дэ болохо.

Л. Полугаевский,
уласхоорондын гроссмейстер.

Кооператорнууд түсэбөө дүүргэбэ

Баргажанай аймагай кооператорнууд эд бараа ажалшадта худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ. Апрель һарада аймагайнгаа ажалшадые эдеэ хоолой болон промышленна эд бараагаар сагтань хангаһанайнгаа ашаар түсэбөө үлүүлэн дүүргээ юм. Аймагай ажалшад 104 мянган түхэригэй эд бараа худалдажа абаа. Апрель һарын түсэбые дүүргэлгэндэ Баргажанай совхозрабкоопойхид (түрүүлэгшэнь нүхэр Стельмашенко) үлэмжэ һайн үрэ дүн харуулаа. Мүн тэрэшэлэн апрель һарынгаа түсэбые Яруунын, Хяагтын, Хойто Байгалай аймпотребсоюзууд, Ахын райпо урагшатай дүүргэбэ.

Д. Колмаков.

Урбагшын шэнжэ маяг

[Верх]овно Сүүдэй зал сооһоо ...лэн тэмдэглэлнүүд

СССР-эй ...

Тагнуулшад Пеньковский болон Винн гэгшэдэй сүүд боложо үргэлжэлһөөр. Сүүдлүүлэгшэдые мүшхэхэ бүри Пеньковский ба тэрэнтэй холбоо байгуулагша Винн гэгшэдэй тагнуулай ажал ябуулгын арсашагүй шэнэ шэнэ баримтанууд тодоржо гарана.

Верховно Сүүдэй сэрэгэй коллег[иин] мүнөөдэрэй үглөөнэй заседани ... гэршэнэрые мүшхөө. Сүүдэй ... түрүүшын үдэр Пеньковск... ые һэ... лан урбаһан шалтагаана ... хүнүүдэй ходоо өөрыгөө гоёор ... ондоо юумэн дээ һэн. Теэд эн... ковскиин шуһа дура гутаахаһа... ень гэршэнэршье байгаагүй. М... Эдэ гэршэнэршье мяхаараа ...е ехэ дүтэ мэдэхэ, рес... тодоруу... кафэнүүд болон бэшэ га... Пень... то...даар ходол уулзадаг байгаа. Пеньковскиин ахир муу шэнжэ шанартай байһаниинь сүүдтэ хабаадагшадай урда улам улам ехээр элиржэ байба. Гэр бүлынхидөө мэхэлээд, һэшхэлтэжэ ябажа гүйлдэһэн ...рэйн нэрэнүүд нэр... ...ануудта Пеньковскиин хэдэ хэүлзадаг уулзалгануудынь лэгдэ хэтэрһэн архидаан, элдэб ...ий аашанууд болодог байгаа. ...эд иимэ нэгэ уулзалга тухай гэршэ бологшо Финкельштейн иигэжэ хэлэбэ:

Олонхи хүн шал һогтуу байгаа. Хэн бэ даа нэгэн эхэнэрэй туфли сооһоо архи ууха дуратай болобо һэн ха. Тиихэдэнь Пеньковский холбоорилдодог эхэнэрэйнгээ туфли соо архи хээд уужархёо.

Түрүүлэгшэ: Тэрэтнай хүлһөөнь тайлаһан туфли байгаа гү?

Финкельштейн. Тиимэ.

Пеньковскиин нүхэд гэдэгүүд тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй байна. Эдэнэр хамтадаа сагаа үнгэргэдэг байгаа юм ха. Теэд һабхай зайдан ябадалтай болоһон, хооһон сэдьхэл болтой хүнтэй холбоорилдонобди гэжэ эдэнэр мэдэдэггүй байгаа гэхын аргагүй. Пеньковский гэгшэ гэр булэтэй, үхибүүдтэй хүн аад, тэдэнээ һэшхэлгүйгөөр мэхэлээд ябана гэжэ нүхэдынь яһала мэдэдэг байгаа. Тиигэбэшье эдэнэр энэ хүнтэй хамта сагаа үнгэргэдэг. өөһэдынгөө хэрэглэмжэ эрилтые хангадаг байгаа.

Түрүүлэгшээр һууһан СССР-эй Верховно Сүүдэй сэрэгэй коллегиин түрүүлэгшэ юстициин генерал-лейтенант В. В. Борисоглебский сүүдэй мүшхэбэри дүүрэбэ гээд соносхобо.

СССР-эй Верховно сүүдэй сэрэгэй коллегиин үдэшын заседани дээрэ али али тээһээ үгэ хэлэлгэн болобо.

Гүрэнэй талаһаа гэмнэгшэ, сэрэгэй главна прокурор юстициин генерал-лейтенант А. Г. Горный түрүүн үгэ хэлэбэ. О. В. … залан алахаар … Г. М. Винн гэгшэ… мэдэ хаахаар эри…

Гүрэнэй талаһаа … шын үгэнүүдые … нэрьемэ альга та…

Сүүдлүүлэгшэдые … хэбэри, гэршэнэрэй … римта, шалгаһан … рэнэй талаһаа гэ… бүгэдэ Пеньковский … гэмтэ хэрэгые али …

Хүнэй түхэл ма… худалдагша Пеньков… холбоо байгуулагша … тагнуулай даабари… наймаантай хамтар… байһаниинь сүүдэй … үедэ бүри хүсэд д…ба.

(ТАСС-ай …)
Москва, майн 10.

О. В. Пеньковский, Г. М. Винн гэгшэдэй хэр[эгтэ]

ГҮРЭНЭЙ ЗҮГҺӨӨ ГЭМНЭГШЫН ХЭЛЭҺЭН ҮГ[Э]

СССР-эй эрхэтэн Пеньковский, Великобританиин албатан Винн гэгшэдэй Англиин, Америкын тагнуулда тагнуулай хүдэлмэри хэһэн тухай гэмнэһэн уголовно хэрэг харагдаһан байна. Гүрэнэй зүгһөө гэмнэгшэ юстициин генерал-лейтенант А. Г. Горный энэ уголовно хэрэгэй онсо илгаае тодорхойлоо.

Манай гүрэндэ эсэргүү нюуса дайе империалис тагнуулшад агуу ехэ Октябриин илаһан үдэрһөө хойшо эхилээд, саашадаа хэдыдэшье зогсоогоогүй, харин улам, улам шангадхаһан, үргэдхэһэн байха юм. Мүнөө үедэ нюуса дайе хэхэ ябадал хэды империалис гүрэнүүдтэ гүрэнэй политикын хэмжээндэ хүрэтэр үргэгдэнхэй. Социалис оронуудта эсэргүү тагнуул хэхэ гол зорилго империалис тагнуулай урда табигдадаг. Эрдэм ухаанай, сэрэгэй техникын талаар Советскэ Союзай түйлаһан гайхамшагта амжалтануудта тэдэнэр илангаяа анхаралаа табина гэжэ гүрэнэй зүгһөө гэмнэгшэ тэмдэглэбэ.

Зарим империалис гүрэнүүдэй дипломатическа түлөөлэгшэд уласхоорондын хуули ёһые бүдүүлигээр эбдэжэ, тагнуулай хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулна гээд нүхэр А. Г. Горный үргэлжэлүүлээ. Элдэб делегацинуудай гэшүүд, эрдэмтэд, коммерсантнууд, һурагшад, аяншад энэ хорото хэрэгтэ хабаадуулагдадаг.

Тагнуулай ямар хүдэлмэриин хэгдэһэниие уридшалан хэгдэһэн мүрдэлгын, сүүдэй үедэ тодорхойлогдоһон баримтанууд дээрэһээ сүүдлүүлжэ байһан хүнүүдэй гэмтэ хэрэгые гүрэнэй зүгһөө гэмнэгшэ элирхэйлэн харуулаа. Научно-шэнжэлхы хүдэлмэри тааралдуулан хүтэлбэрилхэ гүрэнэй комитедэй гадаадын харилсаанай управлениин хариин гүрэнүүдэй таһагай начальнигай орлогшын зэргые сүүдлүүлэгшэ Пеньковский эзэлжэ байгаа. Ямаршье муухай ааша гаргахадаа һаатахагүй, яажашье һаань дээгүүр тушаал эзэлхэ гэжэ оролдодог. абари заншалайнгаа талаар забхайран һалаһан энэ хүн Эхэ орондоо урбажа, империалис тагнуулшадай гарта ороо бшуу. Великобританиин албатан, хэды дахин СССР-тэ ерэһэн Англиин коммерсант Гревилл Винн гэгшээр дамжуулан тэрэ тагнуулшадтай холбоотой болоо.

Нюуса тагнуулай хүдэлмэри ябуулхын зорилгоор Пеньковский элдэб арганудые эдэбхитэйгээр хэрэглээ. Албандань ороһон «эзэдһээ» Пеньковский элдэб олон асуудалнуудаар тагнуулай мэдээнүүдые суглуулха даабари абаа. Гэхэ зуура, сэрэгэй мэдээнүүдтэ онсо анхарал хандуулагдадаг байгаа.

Англиийска гү, али американска сэрэгэй ведомствэдэ харюусалгатай, 2 мянган доллар салинтай тушаал заабол үгтэхэ гээд Пеньковскиие найдуулһан юм. Гадна хариин тагнуулай зургаануудтай холбоо харилсаа тогтооһон сагһаа эхилээд, һара бүхэнэй мянган доллар харaатайгаар мүнгэн үгтэхэ гэжэ хэлэгдэһэн байна.

Америкын, Англиин тагнуулай хоорондоо ямар харилсаатай, байһыень элирхэйлһэн нэгэ онсо илгаада анхаралаа табихые гүрэнэй зүгһөө гэмнэгшэ дурадхаба. Юуб гэхэдэ, Америкын тагнуулшад өөһэдынгөө англиийска тагнуулшадһаа нюусаар Парижда Пеньковский гэгшэтэй уулзаһан юм. Тиихэдээ Америкын газар дээрэ бууха даал «хэлэшэгүй һайн» байдалтай болохош гээд уриһан, дуудаһан байна.

«Эзэдэйнгээ» заабаринуудые бэелүүлэн Москвагай элдэб районуудаар Пеньковский юумэ хадагалха нюуса газарнуудые бэдэржэ олодог һэн. Ваганьковско кладбище дээрэхи поэт Сергей Есенинэй хүүр иимэ нэгэ нюуса газарынь байба. Винтэй Москвада, Лондондо, Парижда 1961 оной май, июль, август, сентябрьда уулзахадаа тагнажа суглуулһан мэдээнүүдээ Пеньковский дамжуулаа. Мүн англиийска дипломадай һамган Анна Чизхолм, Москвада байдаг американска посольствын атташе Родней Карлсон гэдэгүүдтэ иимэ мэдээ Пеньковский үгөө.

Өөһэдынгөө «эзэдтэ» дамжуулан үгэхэеэ Пеньковскиин бэлдэһэн мэдээнүүдэй ямар шэнжэтэйгээр бэшэгдэдэг байһые гүрэнэй зүгһөө гэмнэгшэ һануулба. Эзэдэйнгээ урда тэрэ доро унадаг, билдагуушалдаг байгаа бшуу. Зүгөөр «хүндэтэ нүхэдэйнь» анхарал оролдолго туһалангүй, энэ тон бодомжотойгоор, нарин нягтаар зохёогдоһон тагнуулайнь хэрэгые совет чекистнүүд эсэслэн элирхэйлжэ гаргаба.

Совет засагай жэлнүүдэй үедэ түрэһэн, хүмүүжүүлэгдэһэн, һургуулида һураһан энэ Пеньковский хайшан гээд совет хүнэй шэнжэ дүрсые дууһан бузарлааб, хайшан гээд иимэ ехэ гэм хэхэ болооб гэжэ гүрэнэй зүгһөө гэмнэгшэ баримтануудаар тодорхойлоо. Пеньковскиин муудан һалаһан ушар ямаршье шалтагаангүйгөөр тохёолдоогүй. Пеньковскиин имагтал хара амяа хараһан, дээрэлхүү, һайзагай аашатай байһаниинь бүри үни элирһэн юм. Тэрэнэй харата муухай, бүдүүлиг аашануудынь улам гүнзэгыржэ, эрхим тушаал түргөөр абаха, дурааараа һайнаар байха хүсэл бүри ехээр түрэһэн байха юм. Тиигэһээр урбалтын замда ороху ушартай болобо. Иимэ амитаниие барижа абаха хэрэг гараа һэн. Иигэжэл энэ хүн баригдаа гээд А. Г. Горный хэлэбэ. Хүн зонһоо таһаран ошоһон иимэ хорото этэгээдүүдэй манай обществодо дайралдаха гээшэнь тон хомор. Зарим иимэ этэгээдүүдэй байһанда бүхы совет арад зон зэбүүрхэн дураа гутана. Үнгэрһэн сагай үлэгдэлнүүдые саг соонь тодоруулжа, тэдэниие усадхахын түлөө сэхэ шууд хэмжээ абаагүй һаа, ямар хойшолонтой байхаб гээд энэ жэшээ харуулна бшуу.

Винн гэгшын хэһэн гэмтэ хэрэгүүдэй хайшан гээд тохёолдоһон тухай нүхэр А. Г. Горный хэлэбэ. Англиин эзэд баяшуулай түлөөлэгшэ боложо, Винн манай орондо ерэхэдээ хүндэмүүшэ ёһоор угтаһан ушарые хорото зорилгоор хэрэглээ, Пеньковский гэгшэтэй нюуса холбоо тогтоогоо. Гэхэ зуура, аралжаа наймаанай хэрэгтэ огтолон хабаагүй асуудалнуудаар тэрээнтэй холбоотой болоо.

Винн 1961 оной майда англиийска тагнуулшадтай Лондондо, удаалуулан англиийска тагнуулай ородой таһагай начальнигтай уулзаһан байна. Москвада байдаг англиийска посольствын хүдэлмэрилэгшэдэй үгэһэн юумэнүүдые Винн Пеньковский гэгшэдэ дамжуулһан, Пеньковскиин үгэһэн юумэнүүдые һөөргэнь үгэдэг байгаа. 1961 оной август һарада Винн дахин холбоо байгуулагшын үүргэ дүүргэжэ, тагнуулай мэдээнүүдые Пеньковский гэгшэһээ Чизхолмдо дамжуулба. Гадна заабари, тагнуулай хэрэгсэлнүүдые Чизхолмһоо абаад, Пеньковский гэгшэдэ үгэһэн байна.

Иимэ даабаринуудые дүүргэхэдээ Винн эгээ таарамжатай хүниинь байгаа. Юуб гэхэдэ Англиин эзэд баяшуулай түлөөлэгшэнь һэн. Москва дахин, дахин ерэдэг болохо бүринь, тэрэнэй дүүргэдэг ёһотой ажалынь улам багал болодог һэн. Харин энээнтэй хамта нюуса, тагнуулайнь ажал улам, улам үргэдэдэг байгаа. Тиигэжэ Москвада нээгдэһэн французска выставкэдэ ерэхэдээ ажалаараа бэшэ, харин тагнуулай сэхэ даабаряар ерээ бэлэйб гээд Винн мэдэрээ.

Саашадаа Англида байхадаа Винн англиийска тагнуулшадтай нэгэнтэ бэшэ уулзаһан, тэдээнһээ даабари абаһан байна. Москвада байдаг англиийска посольствын хоёрдохи секретарь болохо Гервейс Кауэлл гэдэгтэй тэрэниие танилсуулаа. Энэ Гервейс Кауэлл хадаа Чизхолмын тушаалда орохо ёһотой байба. Тиигээд Виннээр, Номелла һамгаараа дамжуулан, Пеньковский гэдэгтэй тагнуулай холбоо тогтоохо ушартай байһан юм.

Эдэ бүхы баримтануудай зүб байһаниинь сүүдэй үнгэргэгдэжэ байха үедэ тодоруулагдаа. Энэ юу харуулнаб гэхэдэ, СССР-тэ эсэргүү нюуса тагнуулда эдэбхитэйгээр Винн хабаададаг, нэгэ талаһаа Пеньковский гэгшэтэй, нүгөө талаһаа англиийска, американска тагнуултай холбоо байгуулдаг гол хүниинь байгаа гээд ямаршье маргалтагүйгөөр элирхэйлэгдэнэ. Иигэжэ нүхэр А. Г. Горный хэлэбэ.

Тагнуулай түлөөлэгшэдтэй Пеньковскиин ёһотой холбоотой байһан тушаа үни удаан сагай туршада ойлгоогүй хэбэртэйгээр Винн хэлэхэ гэжэ оролдоо. Энэ һанаашалгынь тон буруу байһаниие гүрэнэй зүгһөө гэмнэгшэ тодорхойлжо үгэбэ. Винн Пеньковский хоёрой этигэлсэхын зорилгоор түрүүлэн уулзалга, англиийска тагнуулшадтай уулзаһан бүхы шэнжэнүүдынь, Москвада англиийска дипломадуудтай, Москвада, Лондондо, Парижда Пеньковский гэгшэтэй уулзаһан ушарынь, угаа бодомжотойгоор зохёогдоһон нюуса аргануудынь, тагнуулай мэдээнүүдые дамжуулан үгэхэ эрхэ байдалынь ёһотой нюуса тагнуулай хэгдэһэниие ямаршье маргалтагүйгөөр гэршэлнэ.

Энэ хорото хэрэтэй бодото баримтануудые тодорхойлхын түлөө сүүд ехэ анхарал табяа гэжэ гүрэнэй зүгһөө гэмнэгшэ үргэлжэлүүлээ. Сүүд хадаа сүүдлэгдэжэ байгшадай тодорхойлон хэлэхые дэлгэрэнгыгээр шагнаһан, экспертнүүдэй согсололнуудые, гэршэнүүдэй хэлэхые дуулаһан, бодото баримтануудые шэнжэлэн хараһан, мүрдэлгын туршалгануудта хабаатай хэды данса, бэшэгүүдые сүүдэй үедэ элишэлэн харуулһан байна. Пеньковский балшыса баригданхай. Тиимэһээ имагтал гэмээ мэдэрхэ баатай болоо һэн. Винн гэгшэшье баһал баригдажа, гэмтэй байһанаа мэдэрээ.

Гэмнэгдэгшэдэй тодорхойлон мэдэрһэн баримтанууд хадаа хуулиин эрилтын ёһоор, бусад баримтануудтай зэргэшүүлэн шалгагдаа. Энэ гэмтэ хэрэтые элирүүлэн тодоруулжа байха үедэ дурдагдаһан олон тоото, яашье буруушаахаар бэшэ баримтанууд гэмнэгдэгшэдэй, эдэнэй саана байгшадай, эдэнэй гэмтэ хэрэгые хүтэлбэрилэн ябуулжа байгшадай хорото аашые дууһан тодорхойлно. Гүрэнэй зүгһөө гэмнэгшэ А. Г. Горный иигэжэ мэдүүлбэ. Гадна эдэ баримтанууд дээрэ Пеньковскиин, Виннэй мэдэрэлгэ нэмэри болобо гээд гүрэнэй зүгһөө гэмнэгшэ үргэлжэлүүлбэ. Эдэ гэмтэдэй шухала, шухала асуудалнуудаар тодорхойлһон үгэнүүдынь таараалдаба.

Пеньковский гэг… хадагалдаг нюуса … най хэрэгсэлнүүд … Мүн техническэ, … криминалистическэ … галтануудай сог… гэмтэ ябадалые эл…

Сүүдэй боложо ба… хойлогдоһон барим… наб гэхэдэ, СССР-т… канска, англиийска … дууд нюуса тагну… байба гэжэ гүрэнэй … тэмдэглэбэ. Англи… Чизхолм, һамгани… Гервейс Кауэлл, һам… Кауэлл, Айвор Раус… Фелисита Стюарт, … дей Карлсон, Ричар… льямс Джонс, Хью М… сис Дэвисон гэгш… Виннэй тагнуулай … байгаа. Эдэнэй зарим… һээ гаража ошонхой, … дэ байһаар. РСФСР-… цессуальна кодекс… ягай ёһоор сүүдэй … бэри гаргахые гүр… нэгшэ гуйба. СССР… гай, Великобритани… һэн дипломатическ… дэй ажал ябуулга… риин дипломадууда… тай таарахагүй бай… дэглэхыень гүрэнэй … гуйба.

Пеньковский, Ви… хэрэгтэй дашарамд… шууяан болоно. Т… Англида эсэргүү за… хүдэлмэри ябуула… хүдэлмэри үлэмжэ … нэ гэжэ бэшэгдэһэ… рые манай орон до… ехээр дэбэргэнэгүй, … тэлсэхэгүй ушар то… жэ нүхэр А. Г. Го… гоор хүнэй байра … тайшуулда, хүнэй … дэрдэг хүнүүд ту… абахабди гээд нү… дүүлбэ.

Гүрэнэй зүгһөө г… шадай гэмые юри… үндэһэлэн тодорх… ямар хэмжээнүүдые … һамжалба.

РСФСР-эй уголо… дэхи статьягай «… Пеньковский гэгш… байна гээд гүрэнэй … хэлэбэ. Онсо аюу… орондоо урбалга, … хойлходо, гүрэнэй … аюулгүй байха хэр… гоор зорюута аю… СССР-эй эрхэтэн эн… харюусаха болоно. … даа империалис т… һада ингэжэ нюу… на.

РСФСР-эй уголо… дахи статьягай ё… гүүд шиидхэн хар… риин гүрэнэй хүн… нэй тагнуулай хү… статьягаар харюу… лагдадаг. Винн бо… гүү ехэ гэм хээ. З… һэн гэмые шэнжа… тэрээндэ толгойн … хэрэггүй. Харин 1… эрхыень хаһахаар … гэжэ гүрэнэй зүг… намжалба.

Пеньковский гэг… һээ ехэ хойшолоо… бүри харата мууха… бэрхэтэй. Ямаршье … руулжа болохогүй … ушардаг. Өөрынгөө … далдаһан урбагша, … зар дэлхэй дээрэ … Тиимэһээ Пеньков… гойн сааза соносо… гээд А. Г. Горный …

(Эхиниинь 3-дахи нюурта)

һаа, дары бэеэ гартаа абажа, намдуугаар тэрээндэ хандаа бэлэйл:

— Аа, ши, ерээ гүш?—гээд ондоо юумэ бэшэ хэлэбэгүй. Тэрэ гэһээр бүришье олохон жэл үнгэршөө...

Доржо һаяхан поездһоо буугаад, хүрхигэр хара хайрсагаа һугабшалаад, энэл ябажа ябана бшуу. Тэрэ Дулмын анханда һуудаг гэр тээшэ зүрхэлөөд ошобо.

Үүдэ орохотойгоо хамта:

— Сайн, — гэжэ зориггүйхэн, аалихан дуугаар мэндэшэлбэ.

— Сайн! — гэжэ Дулма гэнтэ тэрэнэй орожо ерэхэдэ, юрэл мэндэшэлээд: — Наашаа һуугыш,—гэн һандали дүтэлүүлбэ.

— Сайн, сайн, — гэжэ Доржо Дулмые сэхэ шэртэжэ байха хоорондоо баяртайгаар хэды дахин дабтаба. Теэд тэрэ һуугаад орхихоёо зүрхэлбэгүй, дахин дахин хүлөө урилжа, богоһондо зогсоно.

— Наашаа гаража һуу! — гээд Дулма тэрэнэй юу хэлэхээ ерэһэниие дуулахаяа хүсэһэн мэтэ пеэшэнгээ түшэн зогсобо. Тэрэнэй шэг шарай дээрэ мэгдэһэн ерэбэдэһэнэй нэгэ тиимэ тэмдэг үзэгдэбэгүй.

— Зай, һайнууд байна гүт?—гэжэ Доржо һанаа алдан асууба. Дулма харюудань үлэ мэдэг хоёр далаа хабшагад гүүлэнэ.

Тэнэг юумэ һуранаб гэжэ һанахадаа, Доржо улам бэеэ адуулжа, үтэ дуугүй болоһо эхилбэ. Гэбэшье, хулгай нюдөөрөө Дулмые һайхашаан харана.

Дулма магнай дээгүүрээ унаһан харахан үһэнүүдээ түүжэ абаад, шэхэнэйнгээ саагуур түлхинэ. Тэрэнэй гараа хүдэлгэхэнь Доржо үнинэй дүтэ, танил. Гансал Дулмын үһэеэ иигэжэ ходо заһадаг байһаниие Доржо обёорогшо һэн. Эдэ бүхыһөө гэнтэ Доржын зүрхэ сэдьхэлэй обёорто юундэшьеб үбшэнтэйгөөр «ёг» гэшэбэ.

— Ши шуран хүн байнаш даа. Холо газараар зайна зуранаш, — гээд Дулма тэрэниие адаглан харана. Доржо үгэ хэлэбэгүй. Эдэ һүүлшын арбаад жэл соо үни удаанай уулзангүй ябахадаа, тэдэнэй дунда бии болоһон нэгэ тиимэ хүйтэн харилсаанай улам үргэдэһэниие мэдэржэ, дуугай һууба.

— Яаһан хүйтэн болоно гээшэб! —гэжэ Доржо гайхана. Тэрэнэй дуун харюугүй замхажа, гэр соо абяа шэмээгүй байдал оршобо.

— Тохёолгон гараа гээшэ гү даа, —гэжэ Дулма нилээд удаан саг үнгэрһэн хойно нэтэ дуугараад, сай айлшандаа аягалжа, табаг түхеэрбэ.

Басаганай шэг шарайнь эдэ һүүлэй жэлнүүдтэ нилээдгүй хубилжа, хатуу, зориггой, түбшэн дару болоһониие Доржо элихэнээр обёорбо. Сай ууджа һуухадаа тэрэ нэгэ һанаа абажа, дуугаа урин зөөлэхэн болгоод:

— Хара багаһаа хойшо бидэ хоёр нүхэсөөбди. Би олон газараар ябааб, олон зониие үзөөб, харин...—гэжэ Доржын хэлэхэтэй сасуу, Дулма үгыень таһар дурэбэ:

— Харин яагааб тиигээд?

— Би сэдьхэлээ зобожо ябанаб. Мэдэнэ гүш! Ши намда этигэхэ ёһотойш! Мэдэнэ гүш,—гээд Доржо үгээ захалба.

— Мэдэнэлби даа. Таажа байнаб, —гээд Дулма тэрэнэй үгэ дахин таһар дурэжэ, буруу хараад хэлэбэ: — Яһала түхайлнаб даа. Мүнөө болгоод һандарһан юумэ һөөргэнь холбохогүйш. Миниишье наһан ошоо, шишье залуу хүн бэшэш. Би энээнһээ урда тээ иигэжэ сэхэ руунь шамда, магад, хэлэжэшье шадахагүй байгааб. Харин мүнөө сэхынь хэлэхэмни, бү гомодоорой! Минии шамда дурлаһан сэдьхэл ехэ гашуудалтайгаар үнгэрөө. Хуу үнгэрөөл даа, — гэжэ Дулма хэлээд, хара арһан гуталайнгаа ялагар хоншоор гэтээд зогсобо.

Доржын досоо нэгэ юумэ задаршаһандал боложо, сээжыень бүглөөд, зүрхэ сэдьхэлдэнь уйтаршахадал гэбэ. Тэрэ аягатай сайгаа бэеһээ түлхижэ холо болгоод, сонходо ошобо. Талада нюдэ һаргаама сагаан саһан сэгээн толоор наадажа байна.

— Газаамнай ягаа һайхан гээшэб! — гэжэ Доржо аргаахан дуугарба.

— Саһатайда ходо тиимэ һаруул байгша даа, — гэжэ Дулма хэлээд, пеэшэнэйнгээ захада һандали табяад, хүдэлэнгүй һуушаба.

Гансал ханын часай «тос-тос» сохилхо абяан дуулдана. Баһа Дулмын хүндөөр һанаа алдахань ямар нэгэн шуурга һалхинай хүдэлһэндэл тиимэ аягүйгөөр Доржодо үзэгдэбэ.

— Хонохо гүш?..

— Тиихэ болоо гээшэ гүб даа...

Эдэнэр бэшэ юумэ хэлсэбэгүй. Хэлсэхэшье юумэнь олдобогүй. Үни удаан абяагүй һууһан аад, Дулма хүршындөө ошохо хэбэртэй газаашаа гарашана. Тиигэжэ тэрэ үдэшэлэн харанхы болотор үгы болошобо. Бусажашье ерэхэдээ, урдынхи мэтэ халдасагүй, дуугай һуугаа һэн. Дулмын суурагар нариихан бэетэй, хүбхэлзэһэн обогорхон үбсүүтэй байхыень Доржо ехэ зохидшоон гэтэнэ. Басаган энээниие обёорходоо, аягүйшэрхэн уб улаахан болошоно. Мүн лэ тэрэниие ойлгоһон Доржо бага бэшээр улайжа, сайжа абаба.

— Газараар унтаха гүш?..

— Хамаагүй, — гээд Доржо буруу харашаба.

Дулма бэшэ юумэ дуугарнагүй. Абяагүйхэн ябажа, дэрэ дэбисхэр заһаба. Газааһаа ямаан даха оруулжа, хушалта бэлдэнэ. Удангүй тэдэнэр унтаринуудтаа орохо баатай болоо һэн.

Һүниин тэн үнтэршэбэ. Доржын нойр огто хүрэжэ үгэнэгүй. Тэрэ олон табые бодожо хэбтээ һэн. Һонор шэхэндэнь ханын часай хангирха, Дулмын жэгдэхэнээр амилжа нойрсохо абяанһаа бэшэ ондоо юуншье һүниин харанхыда дуулданагүй. Доржо олон таба юумэ бодожо хэбтэтэрээ, энэ дары бодоод ябашахам. Тиибэл дээрэ хаш даа. Дулма яба дуулажа байг лэ. Өөрөө бодожо мэдэнэ бэзэ,—гээд ябахаар эрид шиидэбэ.

Удаахан яаралгүйгөөр хубсалаад, газаашаа гараба. Доржо үүдэеэ зорёонтоор шангаар хаб-яб гэтэр шэдэжэрхибэ. Үүдэнһээ дорьбоод, хааһаашьеб шаажан амһарта ханхинаад газарта унашана.

Доржын газаа гарахада, урдаһаань янгинама хүйтэн жабар яһанайнь голдо хүрэтэр таһар хайраба.

Доржо иигээд байхадаа хайшаашье ошохоёо ойлгожо ядан, байра дээрээ хэды еды эрьелдэжэ үзэһэнэйнгөө удаа, станци тээшэ шэглээд лэ, яаралгүйгөөр ябажархиба.

Хэншьеб намайе ооголхо ёһотой даа гэжэ тэрэ юундэшьеб һанаандаа найдажа ябаа һэн. Аяар тэрэ зүүн тээ станциин хажууда ошоод ябахадаа, Доржо һөөргөө эрьежэ һүниин харанхы руу шэртэбэ. Теэд нэгэ ёдойхо амитан үзэгдэбэгүй, хэншье тэрэниие дуудабагүй. Хахад һарын сэгээн гэрэл сагаан саһан дээрэ һулаханаар толоржо, тэрэниие наада харһандал шэшэрэн, татаганан байгаа һэн.

Доржо эгээл эндэ һүүлшынгээ этигэл алдажа, алхамаа улам түргэн болгобо. Тэрэнэй нюур ама, энгэр үбсүү руу Могойтын эхинһээ хүйтэн һалхин үлеэнэ.

Доржо нютагһаа одоошье эшэ үндэһөөрөө таһаржа гараһанаа һаял мэдэрбэ. Досоонь гашуудалтай хүндэ болошоно. Эндэһээ түргэн холодохо байна гэжэ бодоходоо, тэрэнэй дары тонилхо хүсэл һанааниинь улам ехээр ургажа байгаа бэлэй.

Гушабал ДАРЖАЕВ.

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур
1963 оной майн 12.

Редактор Ц. …

Манай адрес, телефо[н]…

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. У… ца ЛЕНИНА, 35. Телефоны: редактора—23-67, … —38-42, зам. редактора — 35-84, секрет… отделов: сельскохозяйственного производства … жизни—47-59, промышленного производства и … ни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.
Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: … —24-74, советского строительства и быта—34… ров и писем—25-41, 38-30, информации—32-74… 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства … Бурятской АССР.

Н00421.